POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXVIII BROJ 5

UPRAVA: Zagreb, Trenkova 1. II. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata. „Luč" izlazi svaki mjesec osim srpnja i kolovoza.

PRETPLATA za đake 30.— Dinara, za ostale 60.— Dinara.

„LUČ" UREĐUJE Krešimir Mlač. — Za uredništvo odgovara: dr Mijo Maričić, Zagreb, Nikolićeva 10. — Vlasnik: Dr M. Maričić.

RUKOPISI kao i svi listovi za uredništvo šalju se na adresu: Krešimir Mlač (uredništvo „Luči") Zagreb, Ljubljanska ul. 13. III. lijevo.

TISKARA „NARODNE PROSVJETE" Zagreb, Trenkova ul. 1. (Za tiskaru odgovara Rajmund Sušin, Kuhačeva 2. II.).

UREDNIKOVA POŠTA

UREDNIKOVA UVODNA RIJEČ

Držeći se štampane tradicije po kojoj svaki novi urednik u par redaka iznese u neku ruku svoj »Credo«, evo, slobodan sam, da i ja, kao novi urednik, iznesem ovo par mojih načela:

1. Kako je »Luč« kulturno-socijalni list za đake nastojat ću, da to ne bude samo po naslovu, nego i po sadržaju. U to ime molim sve cijenjene i poštovane suradnike, da u tom smislu i dalje što više surađuju, jer list ovisi najviše o suradnicima, a najmanje o uredniku, koji je više — manje samo tehnički urednik. Dakako, da se ne mislim time sam odreći svake suradnje i ine rabote.

2. Nastojat ću, da načelo, koje je istaknuto na naslovnoj stranici »Luči«, »Bog, Narod i Socijalna pravda« bude temelj svih nastojanja »Luči« oko izgradnje hrvatske katoličke omladine.

3. Nastojat ću, da »Luč« što više bude suvremena i da u njoj, kao i dosada, nađe svaki đak zabilježenu svaku i kulturnu i socijalnu pojavu i naš stav prema njoj.

Uzdajući se u se i u svoje kljuse i nadajući ne u Vašu i materijalnu i moralnu pomoć, cijesjeni i poštovani čitatelji i suradnici, počinjem u ime Božje! UREDNIK

Suradnju treba slati na adresu:
K. Mlač (uredništvo »Luči«) Zagreb, Ljubljanska ul. 13. III. lijevo.

ODGOVORI UREDNIŠTVA

O. N. M. — FRIBOURG. Zahvaljujemo na suradnji. Bit će nam drago, ako nas se opet koji put sjetite. Dobro će nam doći svaka suradnja iz područja života suvremenog katolicizma. Osobito bi nas zadužili referatima o đačkom životu, koliko u Švicarskoj toliko u susjednim zemljama. Dakako, u koliko imate materijala o tome. Srdačan pozdrav.

A. KORDIĆ. Urednik zna, da »to« može biti tako, ali se ipak ne može složiti načinom, kojim je pjesam »Na preokretu« ispjevana. Tim načinom (rima a—b, a—b) pjevalo se nekada kada je rima činila pjesmu, a ne osjećaj i neposrednost predavanja. Danas se traži od lirske pjesme u prvom redu osjećaj (proživljavanje) i neposredna predaja. Zato ne smije pjesma biti »nategnuta«. Nakon veće pošiljke, moći ću dati opširniji i, dakako, definitivniji sud. Pozdrav!

A. A. J. ČONOPLJA. Jedna pjesma ulazi, ali sa promijenjenim naslovom. »Isus na križu« je odviše nategnuta pjesma i to, čini se, radi rime te je i malo čudna. Na pr. Kristov se osmjeh l e d i, i dok sve misli o smrti i bijedi, on jedini ljepši život sanja. Zar je život tako bijedan, da se samo o njegovoj ljepoti sanja. Inače ritam vrlo lijepo teče. Sa adresom za »Krijes« uređeno. Pozdrav.

ZABO IDO. Ova pošiljka unatoč svog kvantiteta, mora u koš radi kvaliteta. Ljubav je najobrađeniji motiv u poeziji i ja bi najtoplije svima preporučio, da ga se, po mogućnosti, klone već iz tog razloga, što je kraj te obrađenosti, vrlo teško dati nešto novo, osobito onda, kada nije originalno. »Njegov dnevnik« i »Prijatelji« su nemotivirani i nekako nejasni, a pjesme neuspjele iz istog razloga. (Na pr. poslije proljeća ne dolazi jesen, već ljeto!) Sam stil Ti vrlo šepesa. Nije dosta promijeniti radi riječi i umetnuti par »pjesničkih fraza« (»... a mirisne ko strast Kleopatrina«!, »...u jorgovana, što ga zaljevaš, sjeni«.). Za Tebe vrijedi isto što i za Kordića. Čitaj moderne savremene pjesnike, a kada nešto napišeš najprije spremi pa, kada nakon dva — tri mjeseca pročitaš i ispraviš, onda pošalji. Fotografija je loše kopirana, pa stoga ne ulazi.

N. M. GOSPIĆ. Poslan list.

V. DORIĆ. »U bolestan dan« ulazi. Ostale pjesme nisu, nešto radi motiva, koji su neoriginalni, a nešto radi slabog ritma, za štampu. Pošalji opet štogod! Pozdrav.

K. D. Pjesme su odviše početničke. Zanimala bi me inače pošiljka onih, koje nijesu ispjevane »davno«. Ono glede pretplate i širenja »Luči« urednik uz najbolju volju i pamet ne razumije, pa se nada, po tvom obećanju, širokom i dugom razjašnjenju!

LUČ KULTURNO SOCIJALNI LIST ZA ĐAKE
G. XXVIII ZAGREB, 10 II. 1933. Br. 5

PREDSTAVNIŠTVO AKADEMIČARA

ZAGREBAČKO sveučilište poslije svjetskog rata postalo je glavno i skoro jedino sabiralište hrvatskih akademičara. Dok smo prije rata bili u drugoj državi, koja je unutar svojih granica imala više poznatih sveučilišta, polazili su hrvatski akademičari u velikom broju i ta sveučilišta, tim više što naše hrvatsko sveučilište u Zagrebu još nije bilo potpuno. Kako je taj razlog sada otpao kao i radi valutarnih odnosa, a u novije doba i radi kompliciranе procedure sa traženjem dozvole za studij u inozemstvu, broj hrvatskih studenata na stranim sveučilištima postaje sve manji i tamo odlaze tek rijetki imućnici ili oni, koji se žele u nekom predmetu specijalizirati. Tako naše zagrebačko sveučilište sabire golem dio budućeg najobrazovanijeg sloja naše inteligencije, te možemo kazati, kakova je danas naša sveučilišna omladina, da će takova ili slična u skoroj budućnosti biti i naša hrvatska inteligencija.

Zato je od najveće važnosti znati, koji zanosi, misli i želje ispunjaju našu hrvatsku akademsku omladinu.

Pred pet šest godina mjerilo za to bili su razni akademski klubovi. Svaka grupa u javnom životu imala je odjeka i na zagrebačkom sveučilištu. Snaga tih klubova mjerila se obično na izborima za Jugoslavensko Akademsko Potporno Društvo, koje nije bilo samo, kako mu ime kaže, potporna organizacija, već i reprezentacija studenata zagrebačkog sveučilišta. I kad su se studenti često i vrlo bučno borili na izborima za J. A. P. D. (ili kako se to kratko govorilo za »Ja-pe-de«), tada to nije bila borba za onih nekoliko tisuća Dinara, koji bi pali na javnom sabiranju i kao prihod od »sjajnog akademskog plesa«, već je to bila borba za afirmaciju pojedinih skupina, a skoro redovito je ta borba dobivala i politički karakter. Stariji studenti sigurno se sjećaju bučnih izbora iz g. 1928., kad su jedamput čak razbili i žare sa glasovnicama. Tada su se borile dvije grupe i sa par glasova pobijedila je grupa, koja se okupila oko kluba »Jugoslavija«.

Već par godina nema na zagrebačkom sveučilištu onog prijašnjeg živahnog gibanja klubova. Prestale su i borbe u J. A. P. D. ili su svedene na vrlo uzak krug. Osim Hrvatskog Akademskog Društva »Domagoj« i ženskog Akademskog Društva »Domagoj« i nema skoro nikakvih hrvatskih klubova, koji bi okupljali studente sa svih fakulteta. Ostalo su samo stručnjačka udruženja.

Nova »uredba o univerzitetima« donijela je odredbu o organizovanju studenata. U uredbi su predviđene i reprezentacija svih studenata pojedinih sveučilišta pod imenom »Središnje Udruženje Studenata« (Studenti to kratko zovu »Sus«).

Te odredbe omogućile su, da je početkom ove školske godine osnovano Kulturno društvo »August Šenoa«, koje je ubrzo postalo sabiralište svih svijesnih hrvatskih akademičara. Tako je zagrebačko sveučilište dobilo svoj najjači klub, koji je ubrzo postao arbiter situacije među klubovima. To se najbolje vidjelo, kad se pokrenula akcija, da Središnje Udruženje Studenata stupi u život.

Kad je održavana prva redovita glavna skupština SUS-a odmah na početku je primljen klub »Šenoa« sa golemom većinom glasova, dok je odmah iza toga odbijeno primanje jednog drugog kluba, koji se inače bez ikakova prava kiti Strossmayerovim imenom sa 41 : 10 glasova. Tako se najbolje vidjelo raspoloženje pri-

sutnih delegata svih stručnih društava zagrebačkog sveučilišta, pa je izabran odbor SUS-a, koji uistinu predstavlja akademičare hrvatskog sveučilišta.

Taj događaj je radosno odjeknuo u studentskim redovima, kao i u čitavoj javnosti, koja je upućena u gibanje među sveučilišnom omladinom. Tako su poslije svjetskog rata hrvatski akademičari prvi put nastupili složno i jedinstveno te su na sveučilištu dobili položaj, koji im i pripada.

I Hrvatsko Katoličko Narodno Đaštvo nastupilo je složno sa ostalim svojim drugovima, bez ikakovih ograda i jedino u želji, da dođe do izražaja pravo raspoloženje slušača zagrebačkog sveučilišta, a ostali hrvatski akademičari, koji nisu organizovani u našim redovima držali su se prema nama lojalno i iskreno, tako, da niti jedan čas ništa nije mutilo svesrdnu suradnju svih ispravnih studenata zagrebačkog sveučilišta, pa je zato radost radi ovog velikog uspjeha naših akademičara ujedno i radost cjelokupnog Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva!

B.

SELJAKOVA MOLITVA U RANO JUTRO

Otvorio sam srce svoje, Gospodine, pri rađanju novoga dana,
Da uđeš u njega ko svijetlo sunca što ulazi u domove naše,
Da budeš gospodar dobra i mira moga sirotog stana,
Da pogledaš smiješkom na moje puste i obilne paše.

U Tvoje sam ime i danas otvorio uzdanjem oči,
Da Tvoja milost nikad, za nas se griješne ne smanji,
Da noga moja još uvijek putima istine kroči,
I da nam ko do sad dadeš i kruh naš svakidanji!

Neka se uvijek iz srca našega mržnja izbriše,
Ljubav bratimska i sloga iz naših nek žari se zjena,
Na naše poljane pusti svoje obilne kiše,
Paše zaodjeni klicom lijepog i dobrog sijena.

Dozvoli da ova zemlja što leži svježa i crna,
Usjevu našemu, grudi ko mati djetetu, poda,
Da donese iz nje radost bačenih ufanjem zrna,
Koja će donijet za nas blagoslov svojega ploda.

Nek' ova zemlja je majka koja nas voli i hrani,
Neka je naša nada što za nas darima cvjeta,
A Ti je, Gospode, uvijek ljubavlju očinskom brani,
I ljubav Tvoja ko i nas neka je stalno sreta!

Otvorio sam srce svoje, Gospodine, pri rađanju novoga dana,
Nek ruke Tvoje skromnu i sad molitvu moju prime,
A ja ću u život poći i danas od jutra rana,
U Tvoje darova puno i mira Presveto Ime!

ANTE A. JAKŠIĆ

XII. KONGRES PAX ROMANE

DANI KONGRESA U BORDEAUXU

KAKO OVAJ kongres nije bio jubilaran kao onaj u Fribourgu, sv. misa kojom je otvoren kongres u utorak, 9. kolovoza u 8 i ½ sati, nije bila svečana, nego tiha, u intimnoj i prijatnoj atmosferi zavodske kapelice, missa recitata kod koje su recitovali svi učesnici kongresa pod vodstvom abbe Martina. Slijedeći je dan bila zajednička sv. pričest, a treći dan misa sa sv. pričešću po volji, za misije.

Nemam namjere da umaram čitaoce nabrajanjem imena predsjedništva i govornika na svečanoj sjednici otvorenja u utorak u 10 sati; razumije se da su, pored oficijelnih govora predsjedništva, uslijedili pozdravi po jednog delegata svake federacije, sasvim kao u Fribourgu, samo što je ovaj put po koji momenat bio različit i zanimljiv. Tako je n. pr. vrlo dirljiv bio govor austrijskog svećenika Rudolfa koji se je u svom pozdravu sjetio velikog katoličkog državnika svoje zemlje, Msgra. Seipela, a zanimljivo je bilo i to, da je ovaj put bila zastupana Italija po vrlo simpatičnom profesoru napuljskog medicinskog fakulteta, Nellu Palmieriju, i Španija po »caballeru« Gomez y Garcia, rekorderu brzoga govora koji je svojim vatrenim načinom govora stekao simpatije svih, a naročito (kako bi se zagrebački reklo), »puca«, dok ga je faktično razumio samo pisac ovih redaka, naviknut već od prije na govor španjolskih jevreja u Bosni. Jugoslavija je sa svojim »ipsilonom« (Yougoslavie) na posljednjem mjestu, i u općoj premorenosti uzimam riječ samo da izrazim svoju radost što nakon dvadeset i četiri godine opet vidim Francusku koju sam pohodio prvi put 1908., s prvim hrvatskim lurdskim hodočašćem, pod vodstvom nezaboravnoga biskupa Mahnića osnivača našeg đačkog pokreta, i katoličkog pokreta kod Hrvata uopće.

GRUPA SLAVENSKIH DELEGATA NA KONGRESU P. R. U BORDEAUXU (U TRIJEMU ECE ST. GENES)

U prvom redu prvi s lijeva gledano slovački delegat Cieker, treći hrvatski delegat dr Lj. Marakovića, peti pretsjednik P. R. Godard, osmi Ukrajinac Hrab. U drugom redu prvi s lijeva pročelnik poljske delegacije Pienkowski, treći čeh Jaroš i ostalo poljske delegatkinje i delegati

Predavanja koja su ovaj put (po starom običaju) bila na dnevnom redu kongresa kao idejna okosnica onoga što je trebalo da se tom prilikom naglasi kao osnovna misao ovogodišnjeg zborovanja, nisu ostavila tako snažan dojam kao što je to bilo lani. Misao internacionalnog poretka kao preduvjeta za opći mir, studirana s kršćanskog stajališta, tako je aktuelna da, uzeta za predmet ovakva kongresa — prestaje biti aktuelna. Ona je naime, ako se uzme konkretno, toliko isprepletena političkim momentima sadanjega časa, da bi se bez sumnje ulaženje u sve te pojedinačne strane problema, moralo dodirnuti osjetljivih političkih momenata, a to bi prešlo okvir Pax Romane, ili bi izazvalo različite neugodnosti. Izuzevši rijetke iznimke, duh je među ljudima koji dolaze na kongrese Pax Romane tako jednodušan i skladan, da bi među samim kongresistima

vrlo teško došlo do nesporazumljenja, ali s obzirom na perspektive pojedinih federacija u njihovoj domovini i same Pax Romane u cjelini internacionalnog javnog života, lako bi se moglo koješta krivo tumačiti i zlobno izvrtati, što ne bi nikome zacijelo donijelo nikakove koristi. A kad se sve to »i suviše aktuelno« izljušti i izbjegne, onda ostane prilično apstraktna teorija, ili svakome već vrlo dobro poznate stvari, pogotovu u Pax Romani gdje je ideja mira (već prema samom imenu) jezgra i bit čitave te organizacije. Uz to je došla još ta nezgodna okolnost, da opće poznati i omiljeli engleski internacionalac p. Martidale, isusovac, počasni predsjednik engleske katoličke studentske federacije, nikako nije mogao lično održati svoje predavanje, jer je, uslijed nezgode koja mu se desila pred godinu dana na putu u Australiju, njegovo zdravlje trajno narušeno tako, da je svako putovanje za nj neiskazana muka, a saobraćaj s ljudima uslijed živčane depresije znatno oteščan. Kolika je to muka za čovjeka koji je živio sav u kretanju i neprestanoj aktivnosti, koji je vršio svoj apostolat i na putovanjima (pripovijedao mi je jednom, kako je negdje u Engleskoj, čekajući na vlak, u kutu kolodvorske restauracije, ispovijedio konobara koji se nije bio ispovjedio još od svoga djetinjstva), i radi toga se i ovdje sa saučešćem sjećamo zaslužnoga našega prijatelja koji, prilikom zadnjeg velikog zagrebačkog euharistijskog kongresa, nije žalio prokrstariti pola Evrope da upozna na samom vrelu ulogu i značenje katoličkog života u Jugoslaviji. P. Martindale je svoje predavanje napisao, i to francuski, jezik kojim on savršeno vlada, ali se uza sve to mora priznati da specifična nijansa misli uvijek ponešto gubi, ako se ne izražavamo materinjskim jezikom. Osim toga, sastavak o. Martindala bio je doduše, kako se kaže, »jezgrovit i kratak«, ali tako kratak, da bi faktično mogao poslužiti ne kao predavanje, nego kao izlaganje teza za diskusiju. Ali kako predavač nije bio nazočan da brani svoje teze, nije se mogla ni održati diskusija, iako je nekoliko učesnika našlo više točaka na kojima bi se vrlo uspješno bile mogle razviti dalje misli o predmetu. Osim toga bila je jedna tehnička okolnost koja je učinila, da je diskusija kod svih predavanja ovaj put uopće izostala. Dvorana naime, u kojoj se govorilo, bila je svečana dvorana zavoda Škotske braće, s pozornicom i čvrstim redovima sjedala za publiku. Tako je predavač sjedio na pozornici, a publika u gledalištu, u razmaku koji ne daje mogućnosti da se stvori izravni i jednostavni govorni saobraćaj između predavača i pojedinaca iz publike. Tako je bilo i kasnije u Lurdu u dvorani kina Jeanne d' Arc. U takvu slučaju svaki debater misli da ono što ima kazati, nije toliko znatno da bi radi toga izlazio posebno na pozornicu, a iz gledališta ga predavač ne bi čuo, i zato se radije odriče riječi. Predavanje p. Martindala bilo je po redu drugo (Psihologijski i moralni uvjeti za ostvarenje međunarodnog poretka), dok je prvi dio münsterski profesor teologije Peter Steffes : »Kršćanski pojam međunarodnog poretka.« To je bilo svakako najizrađenije i najobuhvatnije predavanje, obrađeno pregledno i temeljito, vodeći računa o modernoj terminologiji i suvremenom načinu izražavanja misli. Posljednje predavanje koje je u Lurdu održao Max Legendre, predsjednik Saveza francuskih katoličkih studenata (F. F. E. C.) : »Neposredni zadaci katoličkih studenata okupljenih u Pax Romani«, odlikovalo se lijepim govorničkim oblikom (g. Legendre je odvjetnik), ali je u stvari bilo résumé praktičnih smjernica koje su u P. R. već mnogo puta naglašene.

Kako sam ovaj put jedini naš delegat, nisam mogao pribivati svima sjednicama komisija i sekcija, pogotovu radi toga što sam bio zaokupljen poslom kao predsjednik komisije »Pro reditu in Ecclesiae unitatem« (Za povratak k jedinstvu Crkva). Izlet u St. Emilion, starinsko mjestance kojemu je župnik poznati bivši zastupnik Gironde u francuskom parlamentu, abbè Bergey koji je priredio Pax Romani banket i održao prekrasan govor došavši upravo sa svečanosti posvete spomenika palim ratnicima u Verdunu bez razlike narodnosti, zatim razgledanje znamenitosti grada Bordeauxa, napose najvećega vinskoga podruma koji teče ispod grada u dužini od 4 kilometra, pa kazališta, trgovačke komore i dr., zauzelo je toliko vremena, da je po više komisija moralo zasjedati istodobno (n. pr. ženska, komisija za štampu i Pro reditu), i tako čovjek nije mogao dobiti cjelovitu sliku svih sjednica. Kako ću o svojoj komisiji izvijestiti napose drugom prilikom, to ću se ovdje zadovoljiti da konstatujem, da je uz komisiju za štampu (zaslugom neumornoga »novinara« Verschave-a) priređena izložba katoličke studentske štampe iz svih zemalja, te da je tu bila časno zastupana i naša »Luč«, »Knjiga života«, »Živa knjiga Mladih Junaka«, »Đački vjesnik« i dr.

Što je ovom kongresu dalo naročitu karakterističnu crtu, to je to, da su učesnici za slobodnog vremena bili gotovo neprestano na okupu, u blagovaoni, ili u krasnom vrtu zavoda, ili na zajedničkim izletima. To je i dalo povoda da se kod zasebnog zborovanja francuskih federacija, kako sam čuo, jedan od govornika zaletio pa stao predbacivati priređivačkom odboru kongresa, da kongres nije za flirt nego za ozbiljan rad. Međutim, to mora da je bio neki (valjda iz ličnih razloga) naročito ljubomorni gospodin, jer je fakat taj, da su muškarci bili većinom potpuno zaokupljeni tehničkim poslovima, a ako je koji bio slobodan i, po onoj užasnoj vrućini od 2—4 poslije podne imao volje da se zabavlja s damama, bio je redovno okružen čitavom grupom jadnoga ženskoga naroda koji je, sjedeći po klupama i po tratini i svagdje gdje se dade sjediti, nastojao da se odrva umoru i vrućini, i da izmijeni misli o mnogim korisnim stvarima. Baš ta izmjena misli s mnogima ljudima, različitih narodnosti, različitog zanimanja i dobi, a svih ujedinjenih u jednoj misli istinskoj nastojanja oko katoličkog života u sebi i oko sebe, bez sumnje je najveća i najdragocjenija privreda takvih kongresa. Steknu se veze i poznanstva, a često i prijateljstva za cio život ; i sva doktrinarna predavanja, ma kako duboka i opsežna bila, ne bi mogla da nadoknade one srdačnosti i bratskog slaganja među pripadnicima najrazličitijih narodnosti, a baš taj odnos među ljudima gradi mostove za sretne tekovine budućnosti. Pa ako se takvom prilikom koji par i nađe koji se zbliži, nije to glupo i prazno flirtovanje (jer čitava atmosfera kongresa nije za lakoumne i neozbiljne ljude), nego bih samo upozorio na primjer moga lanjskog suputnika po Švicarskoj, finog i ljubeznog Holanđanina koji je i te kako dubok u svom ličnom duhovnom životu ; sada je direktor stručne škole u svojoj domovini, a oženio se Engleskinjom koju je upoznao na kongresu Pax Romane, i osnovao s njom sretnu i valjanu porodicu.

Drugi je dan bio običajno »veče studentske i narodne umjetnosti«. Ovaj put su se, pored Holanđana, Poljaka i Engleza, naročito istaknuli Francuzi, koji su vrlo savjesno pripravili i izvrsno izveli više šaljivih točaka iz studentskog života (sketchovi, persiflaže i kupleti), a osobito su uspjele muzikalne točke, izvedene vanrednom virtuoznošću po studentima koji čak i nisu slušaoci konservatorija, nego — medicinari i pravnici !

DR LJUBOMIR MARAKOVIĆ

ŽIVOT BL. IVANA BOSCO

MAJKA

Sa svim poštovanjem prema Svetoj Knjizi i bez ikakve nakane da zlorabim ili oskvrnem nadahnutu riječ, usuđujem se da započnem život Don Boska riječima:

»U početku bijaše majka«.

U početku svakoga čovječjeg života nalazimo i oca; ali bitak zapravo ne potječe od njega. Ne namjenjuje se njemu već majci poklič naroda, kada se začudi nekome stvorenju, kao što je rečeno u Evanđelju: »Blažena utroba, koja te je nosila...«

Otac zbilja ne nosi ništa. On nije osjećao u sebi ni polagano zorivo svetoga ploda; nije osjećao pod svojim srcem gdje počinje kucati drugo malo srce. On ne prolazi kroz oganj trpljenja ni kroz dolinu smrti rađajući život. Iz njegovih koštunjavih poza ne izvire hranjivo vrelo; njegovo tvrdo tijelo nema ništa od materinskoga krila: nema kraja obilna mlijekom i medom, hranom i slašću. On je samo čovjek; samo otac. I sam nebeski Otac znade, kako ga malo njih ljubi kao samoga oca, a kako su se naprotiv umnožali ljubitelji, kad je učovječeni Bog imao Majku.

Sva se ljubav zbilja usredotočuje u majci. Ona je ljepota, otac snaga. Ona je slast; otac oštrina. Majka je zabava, otac dužnost. Majka je počinak; otac posao. Prva je blagdan, drugi rabećak. Prva je toplo podne; drugi je ledena sjever. Majka je milost; otac je zakon.

Stoga dijete postaje ono, što hoće njegova majka, da joj postane. Poštenjak, ako tako ona želi; bezakonik i zločinac, ako su zločini njezini uzori. Dijete će postati svecem, ako je majka na putu Božjem.

Takva je bila žena, koja je postala majkom Don Boskovom.

* * *

Zvala se Margarita Okjena (Occhiena), a bila je pijemontska seljakinja. Rodila se 1. travnja 1788. u okolici Capriglio (Kapriljo), nedaleko od grada Chieri (Kjeri), a blizu glavnoga varoša Castelnuovo d' Asti. Došla je dakle na svijet u nemirno vrijeme. Bila joj je jedva jedna godina, kadno buknu veliki prevrat, a bilo joj je jedva deset, kad franceske čete uđoše u Turin i prisiliše kralja Karla Emanuela IV., da se odrekne vojvodine Pijemonta i povuče u Sardiniju, premda su se njeni podanici zaman opirali otimačini. A ti vjerni podanici moradoše druge godine pribivati prolazu Pape Pija VI., koji bijaše premašio 80. godinu, a vukli su ga franceski vojnici preko Alpa, da nađe smrt u dalekoj Valenci. Četiri su godine — od 1792. do 1796. — prolazili kroz Pijemont vojnici prevrata s običnim posljedicama: otimačinom, globom i oskudicom.

Pijemont je jamačno jedan od najplodnijih pokrajina u Italiji. Dok se u putopisnim oglasima toliko govori o zelenoj Umbriji, ovlašćuje mu osobno iskustvo od mnogo godina na tvrdnju, da je Umbrija zelena samo u one tri ili četiri sedmice na početku ljeta, kad još žito nije počelo plaviti. Naprotiv se pijemontski brežuljci mnogo i premnogo kilometara zelene pokriveni izobilnim lišćem vinograda, od najranijega pramaljeća do kasne jeseni.

A nije polje bogato samo trsjem — crno vino iz Barola i vijelo iz Asti uživa zasluženi svjetski glas — van i žitom i pšenicom. Nema ondje uljike, koja voli kamenje.

* * *

Margarita je dakle bila pijemontska seljakinja.

Nemamo njezine mladenačke slike, ali iz jedne fotografije, koja je prikazuje kao staricu, prosijeva plemenito lice s pravilnim i finim crtama.

O njoj, djevojci u Kaprilju (Capriglio) među zelenim brežuljcima, životopisac njezina sina piše riječi, koje dosežu jedva jedan vijek, ali su slatke kao legenda Srednjega vijeka. Da, Srednjega vijeka, što ga neki zovu mračnim, ali je to naprotiv onaj bijeli i sjajni Srednji vijek, koji je gledao i dao nam Franju Asiskoga, Katarinu Sijensku, Ivana Arsku. Evo dražesne slike:

„Još se djevojčicom Margarita bila naučila da dijeli vrijeme na molitvu i rad. Crkva, u koju je išla, da vrši vjerske dužnosti, da pribiva sv. Misi, često se pričešćuje i sluša riječ Božju, bijaše mjesto njezine naslade, središte njezine čežnje, dok obdarena neobično odlučnim značajem, uz pripomoć izvrsna zdrava razuma i božanske milosti, uređivaše svaki posao po zakonu Gospodnjemu, ograničujući samo njime svoju slobodu. Zato čiste savjesti, poštenih osjećaja i misli, stalna prosuđujući ljude i stvari, okretna u vladanju, slobodna u govoru, ne znađaše, što je kolebanje i strah." *

Djevojke sadašnje Italije zaista ne odgovaraju ovoj slici, barem ne one, što ih gledam po ulicama velikih gradova i sve do Asiza. Prekratke suknje, visoke čarape, naličena lica, usta porumenjena i oči pocrnjene. No i u vrijeme je Margaritino moralo biti svjetovnih djevojaka, jer ona »bijaše vazda zabavljena domaćim i poljskim poslovima,« nastavlja životopisac, i daleko vazda od svake zabave i plesa. I onda se dakle, nažalost, plesalo; ali još nisu bili doprli do jazza.

* *G. B. Lemoyne*, Vita del Ven. Serao di Dio Giovanni Bosco (2 vol. S. E. I. Torino, 1920.). Iz ovoga djela, koje se posve osniva na izvornim ispravama, a usto ga je pregledao proučavač Don Boska, salezijanac Don Anđelo Amadei, uzeh osnovicu u svoje pripovijedanje.

Živući dakle tako Margarita se čuvaše, da ne sklopi braka plešući; a ipak ga sklopi, premda uopće ne mišljaše na nj. Najstarija od petero braće, držaše se potpornjem majci, utjehom starom ocu i uzgojiteljicom mališima.

No desi se drugačije. Nedaleko od Kaprilja, na visini među Mondonijem i Kapriljom samim (sav je kraj izmiješan dolinama i brežuljcima), malko južno od Murijalda, dizaše se i sada se diže mala hrpa kuća, po pretežnim prezimenima porodica prozvana Becchi ili Becchis.* Seoce bijaše skup kućica s vrlo malo zemlje okolo, pa stanovnici moradoše zasluživati kruh radeći za nadnicu, i za veće posjednike.

U jednoj od tih kućica življaše neki Franjo Lujo Bosko, rođen 4. veljače 1784., sa ženom, starom majkom i sinom Antunom. Porodičica imađaše priličan imutak unatoč vremenima teškim; kad li u veljači 1811. preminu žena. Trebaše misliti na novu ženidbu, da mu pripazi na kuću, pobrine se za staricu majku i bdije nad sinčićem.

Od Becchi (Beki) je, ili bolje Becchis, kratka udaljenost do Kaprilja, a Margarita Occhiena bijaše ondje poznata po kreposti i (treba držati) po ljepoti. Bijahu joj 24 godine, Franji Bosku 28, a društvene prilike jednake. Prema nekadanjim dobrim latinskim običajima ne bijaše sastanaka ni domjenaka, ne bijaše šetnja pri mjesečini ni druge romantičnosti. Nekoga lijepod dana Franjo u svetačnom odijelu pođe u Kapriljo, ode u kuću Margaritinu, sjedne za dugački stol u kuhinji, gdje još i danas talijanski seljak prima goste pod nizom osušena mesa, što visi s grede na potkrovlju, te posve priprosto razloži svoju želju domaćinu. Pozvaše Margaritu; isprvice se malko nećkaše, ali pristade poslije, kad se ponudi mlađa sestra, da će je zamijeniti pomažući starima. »Pa nisam još posve omatorio!« reče smiješeći se Melkior. Na stol dođe boca dobroga pijemontskog vina i tako bi proslavljen pristanak. Margarita ostavi 6. lipnja 1812. očinsku kuću i pređe u čednu kućicu Franje Boska, u Bekisu.

* * *

Svaki čovjek nađe družicu, kakovu zasluži, jer Bog neizmjernom pravednošću mjeri najmanje stupnjeve krijeposti i plaća ih primjerenom nagradom. Brakovi, što nastaju kao posljedak prevelike slobode i povjerljivosti, mogi pružati nježnih i romantičnih vidika, ali ne mogu podati stalne podloge za zgradu zajedničkoga života. Sveta Knjiga ima pravo, kad svjetuje, da se ne jede sakriven kruh, sve ako je ugodan, i ne pije potajna voda, premda je slatka.**

Dva se stvora dakle, što imadoše svijetu roditi Don Boska, ne susretoše ni tajomice ni kradomice, van pred oltarom Božjim po bijelom čestitom danu s pravom voljom, da zajedno žive svega svoga vijeka. Posve čisti prođoše

* Sad hoće da to ime promijene u Don Boskovac (Don Bosko varoš).

** Poslovice Salamonove 9, 17. 18.

MASTROIANI: SMRT OCA BL. IVANA BOSCA

kroz vrata bračne ložice njih dvoje, pa se na njima ispuni sveta riječ:

»Ko će naći krepku ženu? Veća je njezina cijena od dragulja. Kod nje počiva sve njezina duša... Dat će mu dobro a nikakva zla u sve dane svoga života. Pribavit će vune i lana, pa će ga raditi svojim rukama. Slična je trgovačkoj lađi, koja nosi svoj kruh izdaleka. Ustaje već noću i daje hranu domaćemu narodu i jelo svojim sluškinjama. Promotri imanje i kupi ga: od ploda svojih ruku nasadi ovdje vinograd... Pruži ruku svoju k preslici i njezini prsti vrte vretenom... Ne boji se za svoje ukućane, kad zasniježi, jer svi njezini domaći imaju dvostruko odijelo. Mudro otvara svoja usta, ljubav je na njezinu jeziku. Pazi na napredak svoje kuće i ne jide dokona kruha. Lažna je krasota i ispražna je ljepota, a pohvalit će se žena, koja se boji Gospoda.«*

* * *

Takova žena bijaše potrebna za one olujne godine. Strahovite godine 1813., kad je Margarita rodila prvoga sina po imenu Josipa. Napoleon na zlosrećnom uzmaku iz Moskve mišljaše, kako se obistinjuje poruga, s kojom je primio izopćenje Pija VII.: »Zbog nje ne će ispasti oružje iz ruku mojim vojnicima!« A ipak na obalama Berezine i po neizmjernoj sniježnoj plahti velika vojska bijaše posijala puške, koje su ipak doslovce ispale iz smrznutih vojničkih ruku.

I iz Pijemonta strašni Korzičanin još neukroćen, bijaše povukao osamnaestgodišnje vojnike. Dvadeset tisuća Talijana bijaše palo u Španjolskoj, a 15.000 u Rusiji. I male najzabitnije crk-

* Poslovice Salomonove 31, 10-31.

vice vidješe, gdje im odlaze zvona, da se preliju u topove. Ali ako su one mučale, zakliktaše srca, kad se Viktor Emanuel I. 1815. vrati na očinsko prijestolje i kad Pijo VII. uđe opet slavodobitno u Rim te 24. svibnja odredi blagdan Marije, Pomoćnice Kršćana.

I baš u kolovozu one godine na izmaku Uznesenja Marijina, Margarita Occhiena (Okjena) zamjeti znakove slavnoga materinstva. Rodi joj se sin 16. kolovoza 1815. te bi kršten drugi dan u crkvi sv. Andrije u Kastelnuovo d' Asti; na ime Ivan, Melkior.

Ali sreća mladih supruga potraja kratko. Mališu bijahu dvije godine, kadno se nekoga svibanjskog dana Franjo Bosko vrati s polja prehlađen i svrati se u pivnicu te dobi upalu pluća, koja ga ubi za malo dana. Na smrtnoj postelji izusti ženi riječi, za koje bi rekao, da pripadaju starim svetačkim legendama, a ipak su zamnjele s usta pijemontskoga seljaka godišta Gospodnjega 1817.: »Gle, lijepe milosti, što mi čini Gospod! Zove me k sebi danas u petak, na dan koji podsjeća na muku Božanskoga Otkupitelja i to u isti sat, kad je On umro i kad sam istoj dobi čovječjega života.«

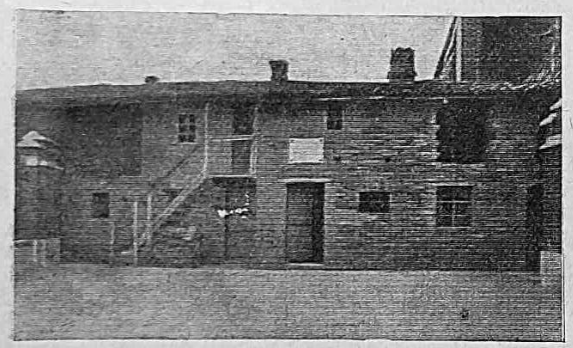

RODNA KUĆA BL. IVANA BOSCA

Mališ je imao samo dvije godine; a kad je kasnije, u posljednje dane pisao neke ruke svoj životopis (autobiografiju), ipak se sjećao još onoga prizora i male riječi: »Svi izađoše iz pokojnikove sobe, a ja svakako htjedoh ostati. Moja majka, koja je bila uzela posudu, gdje su stajala jaja u posijama, reče mi: — Dođi, Ivane! — Ja odgovorih: — Ne dođe li moj tata, ne ću ni ja. — Ona brizne u plač i klikne: — Jadni sine, ti više nemaš oca!

Ko zna, kako žive talijanski seljaci, može sebi predočiti taj prizor. Pobijeljena sobica, s malko pokućstva i velika postelja s kukuruznom komušinom mjesto strunjače, grube, ali čiste plahte, dvije tvrde uzglavnice (vanjkuša) jednu na drugoj. U debelom zidu dva, tri duboka izdupka, koji služe za ormare, zatvoreni pobijeljeni s vapnom. Iz toga jednog priprostog ormara uzimlje Margarita posudu, gdje su pohranjena jaja u posijama i spremaju se, da pripravi siromašnu kajganu porodici. Da, istina je: muž leži hladan, blijed i nepomičan na velikoj postelji, ali se potiču ondje druga bića; gladni su pastorak Antun te sinovi Josip i Ivan:

— Dođi, Ivica!

No Ivica ne će da dođe, ako se ne digne otac iz one tamne nepomičnosti i ne pođe da sjedne za stol.

— Tata mora doći!

I nakon više se od pol vijeka Don Bosko jasno sjeća onoga trenutka oca, što se ne miče, mame, koja plače, i posude s jajima u posijama.

U BOLESTAN DAN

BOLESTAN dan na istoku otvara oči.
Mutno je nebo — — Magla vlage puna
Legla je zemljom. Oblak suze toči.

Bor plače; s grana mu se kaplje skližu
Hrast osušen žalosna skupio krila.
Blatnom cestom tromo kola gmižu.

Vrapci pod strehom kupe se i roje,
Dosadnim glasom cvrkuću bolno...
U dan bolestan bolno je i srce moje.

V. DORIĆ

KAKAV TREBA DA BUDEŠ?

QUI SPERNIT MODICA...

TREBA VEĆ iz početka paziti na svaku malu pogriješku. Kada zlo postaje veće, više se ne može izliječiti. Lijenčine, varalice, pijanice, koji su već otvrdnuli u svojim navikama, ne popravljaju se tako brzo, jer ili to stoji mnogo truda. Svaki zna i vidi, da je lakše liječiti pogriješke, dok su malene, nego onda, kada uzrastu, jer tada postanu naši gospodari. Teško je potjerati iz naše kuće neprijatelja, kada se on u našu kuću uselio; teško je ugasiti požar, koji je nastao od male iskre. Svaka biljka dok je malena, lako se može izravnati, ali nikada više, ako je već uzrasla u veliko stablo. Koliko se ljudi muče da iskorijene zle navike, koje su se mogle lahko odstraniti, dok su bile malene! Nitko ne postaje dobar ili zao najedamput, nego takav postaje, ako malene dobre ili zle čine neprestano ponavlja. Tko hoće da podigne zgradu, on je pomalo gradi. Škrtica ne će da popravi krov, kroz koji malo propada kiša, pa zato kasnije trpi veliku štetu. Sve velike stvari imaju svoj uzrok u malenkostima. Koliko štete nastaje, ako se zanemari malena stvar. Rđa je malena stvar, ali ipak izjeda i najveći komad željeza. Drač je malena bilina, ali brzo se širio po cijelome polju.

Čini se da su malenkosti: šala, laž, živahnost, lakoumnost, ali teško onom, koji se toga ne čuva. Ako čovjek jedamput slaže, brzo izmisli i drugu laž, i postaje lažac, od koga svatko bježi. Dokazano je, da su veliki zločinci počeli krasti malenkosti: jedno jaje, jednu jabuku, jedan dinar, a to su bile samo prve stepenice do vješala. Ljudi vole taštinu, vole da pokažu kako su lijepi i sposobni, nu pomalo dođu do toga, da ne priznaju nikoga boljim od sebe, i onda nastaje nenavist, mržnja, kleveta. Treba da dobro zapamtimo: mala pogriješka je uvijek početak velike. Mala rupica na zubu pokvari ne samo cio zub, nego i drugi. Mala kapljica, ako prodre u veliki kamen, ona će ga raskomadati.

Čuvajmo se malih pogriješaka, pa ćemo postati jaki. Šutimo, kad je vrijeme, da se šuti. Slušajmo, kad je vrijeme da se sluša, stisnimo jezik među zubima da ne govori previše, pa ćemo tako svaki dan pobijediti koju našu pogriješku. Naš je život satkan od malenih događaja. Svaki vidi koliko i kakovu se važnost mora dati malim stvarima. Nemojmo ih zanemariti. Pazimo na male pogriješke, jer one su kao crvi koji malo po malo grizu i rastaču naš život. Čuvajmo se lakih grijeha, da ne padnemo u velike, jer »Qui spernit modica, paulatim decidet«. »Tko ne mari za male stvari, pomalo će pasti u velike«. NADA BARBALIĆ

MOLITVA

U TVOJE ruke uzmi me Djevo,
Jer dok sam stobom ja dobro znam,
Sred ovih muka, sred ovih boli
Da nisam sam.

Oh Tebe ljubit, oh Tebe volit
Bit će za mene najveća čast,
O Tebe svojom Majčicom zvati
Kakva li slast!

Ti poznaš, Majko, najbolje mene,
Znadeš za svako djelo i kret,
Ti znadeš dobro kako mi jada
Zadaje svijet.

Od zore rane čim sunce grane,
Veselo čim se zaori poj,
Ja se već moram, o Majko draga,
Spremat za boj.

A preko dana križeva bezbroj
Tište me, Majko, ko teški kam,
Pao bih često da Tvoje nema
Ljubavi plam.

Uzmi me stoga, Djevice draga,
Jer dok si sa mnom ja dobro znam,
Da usred boli, nevolja ovih
Ja nisam sam.

ALEKSANDAR KOKIĆ

KATOLICIZAM KAO OSNOVICA NAŠEGA RADA I GLEDANJA NA SVIJET

II. KATOLICIZAM

U SVIJETLU ovih triju istina možemo i moramo omjeriti savremene prilike, da nam se pokaže, što je na sadašnjosti bitno i vrijedno, pa da, na temelju toga, ustanovimo, koje naročite zadaće postavljaju našem katolicizmu?

Međutim, nemoguće je sadašnjicu valjano razumjeti bez nekoga, makar i najkraćeg pogleda njezina postanka. Glavne pak linije razvoja sadašnjice idu sve tamo do u srednji vijek, kad je po filozofskom nazoru, zvanom nominalizam, učinjen središnji prodor na zgradi srednjevjekovnog mišljenja.

Mišljenje i shvatanje srednjevjekovnog čovjeka možemo označiti ovim oznakama. Prije svega, život srednjega vijeka crpio sam svoju snagu iz vjere. Kroz prizmu vjere, da tako rečeno, gledao je srednjevjekovni čovjek na svijet i vrijednote oko sebe. Sve je vrednote života podredio Bogu. Kristu i Crkvi. Cijeli ovozemni život nije bio ništa drugo nego transparent Božji. Društveni život je bio socijalno uređen po staležima. Njihovi predstavnici cehovi, imali su javnopravni značaj. Time je svakom staležu priznata njegova vlastitost i vrijednost. U tom povezanom društvenom redu nije pojedinac gubio svoju ličnu vrijednost. Poznato je, da je srednjivijek dao veliki broj snažnih ličnosti (sv. Franjo Asiški, sv. Dominik, sv. Toma Akvinski, Inocent III., sv. Katarina Sijenska, Dante i toliki drugi velikani duha). Samo je ličnost čovjeka organski uklopljena u zajednicu. To je doba organskog individualizma. Iz sviju se oznaka vidi, da je srednji vijek bio usmjeren na Boga. Njegova je dakle glavna oznaka t h e o c e n t r i č n o s t.

Dakako da je i srednji vijek imao svojih nastranosti. Jedna je od glavnih njegovih nastranosti filozofski nominalizam. To je naziranje, koje uči, da se opći pojmovi (istina, dobrota, ljepota itd.) samo riječi bez sadržaja, da oni u stvarnosti nikako ne postaje. Nominalizam se bitno odvaja od glavnoga tipa srednjega vijeka. On kida most između vjere i razuma i unaprijed pokazuje put Kantu, Nietzscheu i američkom pragmatizmu. Jednako kida vezu između Crkve i države, jer razbija pojam Crkve kao natprirodne zajednice, i sužuje njezin pojam na zbroj vjernika, različitih po narodnosti. Državi daje potpunu autonomiju na području naravnog života. To su temeljne ideje nominalizma, koje su se pomalo, razvijale i dale obilježje novom vijeku.

Pod utjecajem ideja, što ih je nominalizam pokrenuo opaža se, da se istraživanje i razmišljanje ljudskoga duha u novom vijeku priklonilo onom, što je naravno, za razliku od nadnaravnog predmeta bogoslovnih znanosti srednjega vijeka. Promatra se i izučava se sve ono, što je pojedinačno, individualno. Zato je novi vijek označen jačim razvojem prirodnih znanosti i tehnike. To je dioba otkrića novih dijelova svijeta. Gospodarstvo dobiva jačeg zamaha i razvija se u svjetovno gospodarstvo. Uporedo s njime se razvija i svjetovni promet.

U znanosti, postepeno, prevladava iskustveno istraživanje životnih činjenica. Pojedina znanstvena područja postavljaju vlastite načine istraživanja. Iznalaze i vlastite zakone za ograničeno znanstveno područje. To je djelomično dobro. Ali ovo ograničavanje (specijaliziranje!) donosi sa sobom i novu pojavu. Čitav niz novih vrednota, što su ih znanosti uspjele otkriti, poremećuje tradicijonalnu skalu vrednota. kako ju je pod utjecajem kršćanstva postavio srednji vijek. Nove vrednote nose u sebi tendenciju potpune autonomije, naročito od religije. To je pojava, koju zovemo lajicizacija. Ona dovodi do napuštanja theocentričnog gledanja na svijet i prihvatanja tj. arothropocentričnog naziranja na život i svijet. Čovjek postaje središte, oko koga se imaju kretati sve vrednote života i njemu imaju biti podređene! To se novo naziranje na svijet očituje u subjektivizmu (osobno mišljenje je mjerilo ispravnosti ili neispravnosti nazora na svijet). Subjektivizam novoga vijeka je raskomadao i razdrobio zajednicu čovječanstva. Kakovu je stvorio srednji vijek. Uništio je cehove. Subjektivizam se očituje u velikim narodnim i klasnim borbama. On dovodi do potpune demokratizacije života, u kojoj preostaju kao jedinice još samo pojedinci (atomizacija društva). To su glavne linije povijesnog razvoja, koje nas vode do naših dana, do sadašnjice. Poradi veze s prošlošću, nije ona jednolična. Stare se ideje miješaju s novima. Svaka a' cija izazivlje i reakciju. Preći ćemo preko nekih formalnih oznaka naših dana, pa ćemo se, ukratko, zadržati na onim stvarnim, koje nas najviše zanimaju.

Među ovima najprije se opaža, da su silno uzdrmane vrednote katoličkoga naziranja na svijet i život. Najbolje se to opaža kod velikih protuvjerskih pokreta. Danas je bezvjerstvo već postalo, podupirano svim tehničkim sredstvima propagande, pokret, koji nastoji da obuhvati cijeli svijet. Komunizam ga nosi u svom programu kao jedinu od najvažnijih točaka. Što više, komunistička nauka je postala u neku ruku nadomjestilo (Ersatz) za vjeru. Mjesto potpune sreće u drugom životu, komunizam obećaje svojim pristašama raj na ovoj zemlji. Mjesto borbe protiv strasti, on propovijeda borbu klasa. U toj prividnoj sličnosti s nekim idejama kršćanske vjere leži velika opasnost komunizma. Na sreću, upravo u tom je njegova slaba strana. Jer nadomjestilo nije nikad ono pravo, za čim čovjek teži. To pokazuje i Rusija, gdje uprkos sistematske borbe protiv vjere, spontano od vremena do vremena izbija kršćanski duh.

Istodobno se danas šire pokreti upereni protiv Krista. Preko theosofije i arthroposofije povezane su u Evropu razne indijski vjerski oblici, koji pružaju svijetu senzaciju novoga »mesije«.

Razumljivo je, da se, paralelno uz ove struje, zapažaju razni pokreti direktno upereni protiv katoličke Crkve. Ne ističu se tu samo pojedine vjerske sekte time, što iz cjeline katoličke nauke izabiru jednu ili drugu nauku, da je preko mjere naglase, nego se i kod sviju sekta opaža zajednički odbojni stav protiv katoličke Crkve i u samom pokretu za sjedinjenje sviju Crkava.

Druga je poglavita pojava naših dana dosljedna lajicizacija sviju područja životnoga djelovanja. Ne bije se borba sqamo o školu i utjecaju, što će ga Crkva imati na neposredni uzgoj omladine. Naziranje na svijet dijeli danas već i gimnastička organizacije. Skrb za bolesne i nemoćne, savjetovanja u čisto čudorednim kitanjima kuša se provoditi bez ikakvog utjecaja Crkve, koja je kroz vjekove upravo u ovim pitanjima imala glavnu riječ. Posljedica je toga velika beznačelnost, pomanjkanje stalnih načela za životno djelovanje. Neka je nešto u skladu s osjećajima, već je time potpuno opravdano, nešto sveto i uzvišeno. Zato i nailazimo na svakom koraku bezgraničnu težnju za uživanjem: (panem et circenses!) sport, radio itd.

Isto dobro, kao reakciju na ove struje, zapažamo probuđenje vjerskoga duha kod katolika i provođenje vjerskih načela u život. Težnja za dubljim shvatanjem obitelji, braka, državne zajednice pokazuje sve više ozbiljnost, kojom katolici nastoje ostvariti svoja načela. Jednako se, u naše vrijeme, pojavljuju

pokreti, koji hoće ukloniti pretjeranu demokratizaciju društva, iako oni dobivaju čudni oblik težnje za diktaturom pojedinaca, stranaka ili staleža.

Slika je dakle, današnjice neobična. Kolikogod su glavne struje vremena anthropocentrične, protuvjerske, protucrkvene, one se ipak u krugu okreću oko temeljnih problema naziranja na svijet: oko Boga, Krista i Crkve. Kao što se na planetima neprestano izmjenjuju centripetalne i centrifugalne sile, tako se i u savremenom životu iskrsuju pojavi privlačenja k Bogu i otpad od Boga. Tako jednako prema Kristu i prema Crkvi. I opet jedan dokaz, da mimo tih pitanja ne može nitko ravnodušno proći, ni potpuno od njih otpasti.

Pa dok gledamo, kako odbojni stav savremenih struja prema katoličkoj Crkvi prelazi u afektivnu mržnju, onda se ne možemo oteti dojmu, da se tu, osim ljudskih sila, kriju i demonske sile. Teško je odrediti mjeru njihova utjecaja na savremene prilike. Ali nas činjenica njihova djelovanja može i utješiti. Jer sigurno je, da se onda i ondje pojavljuju te sile, gdje i kada se radi o velikim, temeljnim dobrima ljudske duše. Samo se ondje pojavljuju cemonske sile i navaljuju svom snagom, gdje im se suprotstavlja jaki otpor.

Uistinu! Nakon toga, što je katolička Crkva u 19. stoljeću ograničila svoj rad na unutarnju reformu svojih redova, pročistila samoga moderna ideje od nastranosti, obnovila crkvenu disciplinu, privela vjernike k središtu vjerskoga života, k Presvetom Oltarskom Sakramentu, danas je došao čas, da Crkva povede ofenzivu protiv duha vremena. Crkva je nastupila u borbu s lozinkom Katoličke Akcije. Treba da svi vjernici, upravo onako, kako su lajici u apostolsko doba pomagali apostolima u raširivanju vjere, i danas pomažu kleru, da se za svjesni život po vjeri pridobije što veći broj kršćana. Da se razornim silama, koje uništavaju kršćanske tradicije čovječanstva, postavi čelo o čelo vojska onih, koji se bezuvjetno i dosljedno u čitavom životu vežu uz Krista i Njegovu nauku.

Katolička Akcija pretpostavlja zato, kao prvi svoj zahtjev, da naša religioznost postane centralna, a ne da ostaje samo na periferiji našega života. To znači, da vjera prožimlje č i t a v o naše mišljenje i djelovanje. Da ona bude pokretač svega našega života. Onako, kako je nakon obraćenja postala temeljom i pokretnom snagom u životu sv. Franje Asiškog, sv. Ignacija Lojolskoga. A ne da vjera i njezini nauci budu samo neko blagdansko odijelo, koga za promjenu od vremena do vremena oblačimo.

Centralnost vjerske misli prije svega traži, da svoju vjeru djelom posvjedočimo. Kršćanin katolik biti, znači, biti ispunjen duhom Kristovim. A to znači: o d r i c a t i s e s a m o g a s e b e svega niskog, pohotnog u našem vlastitom »ja«. Znači, s v o j k r i ž u z e t i n a s e, udarce života nesreće primati kao dar iz ruke Oca nebeskoga, bez čijeg odobrenja ne pada ni vlas s glave. Znači s l i j e d i t i K r i s t a, činiti dobro svojim bližnjima, savjesno vršiti dužnosti svoga zvanja.

Centralnost vjerske misli u našem životu traži, da vazda u svim raspravama, napadajima na Crkvu, na temeljne zasade kršćanstva, svoje uvjerenje riječima posvjedočimo. Tu nas čekaju danas osobiti zadaci. Plahost, nesigurnost u obrani vjerskih istina je dvostruko veća opasnost danas, kad protivnici vjere tako otvoreno i bezobzirno ustaju protiv našeg uvjerenja. Mi smo u posjedu istine i s tom sviješću ne trebamo se nikada plašiti, da se priznamo tko smo i što smo. Otvoreno ispovijedanje našega uvjerenja pribavit će nam prije ili kasnije poštovanje samih protivnika.

Napokon u sklop naših savremenih zadataka ide i što bolja priprava za kasniji javni rad po katoličkim načelima. Javni je život otuđen Kristu. On se ne će prije povratiti k Kristu, dok ne dođu drugi ljudi, druga duha, prožeti vjernošću prema Kristu. A samo temelji te spreme i poznavanje sviju područja javnoga djelovanja privesti će nove ljude, katolike po duši i uvjerenju na položaje, odakle će moći uspješno raditi na preporodu savremenog društva u Kristu.

DR N. KOLAREK

PJESMA SELJAKA GRAĐANINU

MI VOLIMO život u kojem trpjeti i patiti treba,
Gdje nas naše ruke žuljevima svojim i drže i hrane,
Gdje mislima čistim podižu se oči put vedroga neba,
Gdje na dužnost motre svi kao na brazde zemlje uzorane!

Maleni i prosti kao naše trskom pokrivene kuće,
Vični smo životu trpljenja i dobrom, poštenome radu,
I ništa nas neće odmamiti moći na Vaše raspuće,
Ne volimo laži, pretvaranja što nam pričaju o gradu.

Mi volimo večer, koja za nas pjesmu o odmoru sklada,
I domaći život iz kojega niče naša prosta želja,
Da nam Gospod čuva po poljima naša rasturena stada,
I da svima nama ova zemlja bude i zadnja postelja;

Jer našu je dušu naučila kako bogatstvo se stvara,
I mi znamo da nam naša sreća prava
Izvire iz česme iz šuma, iz gustih lijepih četinara,
Smiješi se iz žita, vinograda, sočnih i zelenih trava...

Zadovoljni hljebom što nam ovdje rodi zahvalni i smjerni,
Ovoj zemlji koja istinski nas voli od prvoga dana,
Ostat ćemo uvijek ko djedovi naši odani i vjerni,
Živjet ćemo tako pošteno životom svih nas sirotana!

ANTE A. JAKŠIĆ

U PREDVEČERJE

Progutale gore sunčevo zlato
Za svjetlošću tama se osu
Zatreptale grane večernjom čežnjom
Vjetrovi tihi mrse im kosu.

Vode šumore drhtavu buku
odjekuju prostorom jeke
Večer je pjevala čudnu pjesmu
melodije daleke.

Mladost je kročila naprijed
Grad je noćnu razasjao tamu
Duša je bolove gonila
u nepovrat. Radost želeći samu.

ANTE MORAVAC

TRI PJESME

I. OSAMLJEN LUTAM

PROLAZIM jutrom kroz grad,
kad magle maze zidove sive;
u srcu me boli tuge osamljene noći
i patnje ljudi, što oko mene žive.

Prolazim i susrećem radosna lica,
pa kad me nečije oči začuđeno pitaju,
zašto sam tako tužan, ja okrećem glavu
i gledam, kako su nejasne konture moje sjene
i kako se preko nje odrazi oblaka skitaju...

I unapred znam, da će bez odgovora ostati pitanja,
uvijek isti bolovi u srcu,
ista skitanja...

Znam, da ću ista lica sresti,
da ću u svačijim očima naći odraz rezignacije,
da će me boljeti pogled kojeg prolaznika tužnog
i da ću sve impresije u novu tugu svesti...

II. U JESENI...

U JESENI sve su riječi bolovi,
vođeni sjaj očiju priča vječitu sjetu,
svi su vidici mrtvi i tužni;
— — — jesen se skriva u svakom predmetu....

Osjećam: U srcu me osama muči,
tako sam sam u žutoj, vlažnoj jeseni;
i danas će neka bol u dušu ući
i danas će umrijeti jedna nada u meni...

III. PJESMA KASNOM PROLAZNIKU

DRUŽE, kad u kasni sumrak opazim tvoj umoran pogled,
kad tvoja dugačka sjena, zavučeno u nedogled,
prođe polako kraj mene,
slutim, da nas ista bol peče,
da i ti prolaziš šutke kroz tužne, sumorne dane
i noći probdivene...

Nikad ti nijesam rekao ni riječi,
kako je tužan život sapet bolom i tugom,
kako je teško šutjeti i nositi bol u srcu,
kad je nemaš kome reći...

Znam, večeras srest ću te opet na cesti,
kraj kestena žutih pričat će tvoja upala lica,
da u doba prvih ljubičica
— ne ćemo se više vidjeti ni sresti...

R. Z. MATKOV

FLAMANSKI PROBLEM

FLAMANSKI PROBLEM u Belgiji* je vanredno interesantan ne samo s političke, nego i s kulturne kao i sa socijalne strane. Danas imade u Belgiji više flamanskih političkih grupa:

1. Stari konzervativni katolici, koji su već na izumiranju nešto radi toga, što ih njihova vlastita stranka mora da žrtvuje političkom oportunitetu, a nešto radi toga, jer je kod njih proces valoniziranja već prešao granicu, koja bi još mogla dopuštati njihovo ubrajanje u redove flamanskog naroda.

2. Drugu grupu čine demokratski flamanski katolici, koji zastupaju umjerene flamanske jezične i decentralističke interese, te konačno

3. Ekstremističke nacijonaliste t. zv. frontiste koji više ne priznaju ni belgijskog ustava ni države niti ikakvu zajednicu s Valonima, nego traže ili nezavisnu Flandriju ili Veliku Nizozemsku.

Zajedničko je svim tim grupama to, da njihovi vođe ispovijedaju katolicizam, pa čak i frontisti, koji se nalaze izvan katoličke stranke i da na kulturnom području idu za što jačim položajem konfesijonalne škole, koja je u njihovim krajevima ujedno i flamanska škola.** Sve te flamanske grupe idu i za jezičnom jednakopravnošću u smislu podjele teritorijalne države na dva jezična upravna područja: flamansko na sjeveru i valonsko na jugu. Među njima bi kopču tvorio Bruxelles, koji sa svojim područjima tvori treće dvojezično područje. Takva podjela i ako nadilazi na vrlo jaku kritiku svih konzervativnih krugova unutar katoličke stranke i unutar liberalne stranke imade odlučne simpatije svih umjerenih krugova, pa je i rezultat nedavnih izbora u toliko karakterističan, što je on ispao u korist onih, koji ovako mudrim popuštanjem u jezičnim i kulturnim pitanjima (ne treba zaboraviti, da flamanski kulturni pokret datira odavno prije rata) izbijaju oružje iz ruku nacijonalističkih agitatora u Flandriji. Pored toga tom bi se reformom Flamci izjednačili (ako nebi dobili i prevagu) s Valonima u državnoj upravi. Kraj jednojezične uprave kod prvo i drugostepenih upravnih vlasti nužno bi morala postojati dvojezična vrhovna državna uprava. Kako pak Flamci daleko lakše uče francuski, nego Valoni flamski, to bi dvojezični režim potisnuo Valone, jer kako se izrazio u jednoj parlamentarnoj debati ugledni valonski senator, Valoni su preglupi, da uče flamski, što stvarno znači da ga učiti ne će. Ipak će možda baš izgled na bolju karijeru u državnoj službi za ona lica, koja vladaju s oba jezika nešto mogla raširiti bilinguizam među Valonima. Time bi znatno oslabile zaprijeke zbliženju obiju dijelova belgijskog stanovništva.

Lijevo flamansko krilo traži opsežno državopravno reforme, tako n. pr. federaciju, saveznu državu ili Veliku Nizozemsku, već prema nijansama. Ako Belgija ustraje na putu koncilijantno necijonalitetne politike može se predvidjeti, da će ovaj pokret polako utišati, unatoč toga, što je studentska omladina, radikalna kao uvijek, prisvojila najradikalniji program ove grupe. Taj radikalizam je sa svoje strane opet izazvao valonsku reakciju, koja se sastojala u

---

* Kako je poznato Belgija ima 7,996.000 stanovnika katoličke vjere. Od toga je 42.920 Valuna (Romana), koji zapravo vladaju zemljom i 51.5% Flamanaca (Germana) koji se bore za svoja kulturna i politička prava.

** Isti je slučaj i sa Hrvatima u Burgenlandu, koji zahvaljujući vjerskim školama imaju obuku u hrvatskom jeziku. Još jedan dokaz, da se interesi crkve i naroda ne kose.

formiranju, jedne uostalom vrlo neznatne valonske nacijonalističke grupe bliske Action Francaise, sa zahtjevom da se Valonija pripoji Francuskoj.

Iako je unutarnja politička oštrina jezičnih borba uslijed pomirljivog stava Renkinove i Brocquevilleove vlade znatno oslabila i premda imade izgleda, da će separatističke političke struje u Flandriji iščeznuti, ipak se neki vrlo uvaženi politički krugovi boje za belgijsku državnu budućnost i to s razloga, što je velevlast, koja je dosada uvijek podržavala belgijsku nezavisnost (Belgijanci smatraju doba austrijske vladavine dobom svoje nezavisnosti kao i ono kuće burgundske) t. j. Engleska znatno oslabila i mora po njihovu računu nužno i dalje slabiti, pa time da izvana slabi raison d' etre njihove države, koji da je uvijek bio velikim dijelom vanjsko-političke prirode. Mi držimo, da je ovaj pesimizam sasma deplasiran, jer je 350 godina nezavisnosti stvorilo belgijsku državnu individualnost i ustaljeno tradicije unutarnje i vanjske politike.

Crkvenopolitička strana tih borbi je u tome, da je Flandrija znatno katoličkija od Valonije, kako su i posljednji izbori pokazali i u njoj leži udarna snaga belgijskog katolicizma, u njoj katolički sindikati (350.000 članova u čitavoj Belgiji prema 850.000 socijalističkih) imaju većinu svojih članova i u njoj se vjerski život u vjerskim društvima sve bujnije razvija i natalitet unatoč opadanja, kojemu su isti uzroci koji i u drugim kršćanskim zemljama, održava na znatno boljem koeficijentu od onog u valonskim krajevima Belgije. U Valoniji je naprotiv katolicizam do pojave jocista (katoličke radničke omladine) i vanpolitičke katoličke akcije bio u defenzivi, da ne kažemo u nazadovanju, a sada je najednom uslijed zaista modernog rada tih novog posve osebujnog tipa organizacija, koji se ne drži već ustaljenih kalupa katoličkog organizatornog rada nego radi novim usavršenim metodama, došlo do prave ofenzive katolika. Tu i jest uzrok socijalističko-liberalnog*** školskog sporazuma, prema kojemu bi se imala povesti oštra kulturna borba protiv Crkve na području škole i to tako, da im se oduzmu kako državne, tako i samoupravne subvencije. Tako je moglo doći do toga, da se sa liberalne strane nastojala izrabiti teška ekonomska situacija države, koja imade svoj korijen u svjetskoj privrednoj krizi na jedan zaista nepatriotski način u svrhu rušenja katoličke stranke sa vlasti. Velimo nepatriotski način, jer bi značilo poduzimati zaista neozbiljne eksperimente, kada bi dosta desničarski orijentirani belgijski liberali skupa sa socijalistima htjeli rješavati krizu, koju marksisti u Belgiji ne mogu nego samo pogoršati. No osim toga bi kulturni boj bio i zato opasan po samu opstojnost belgijske države, jer bi tek utišale nacijonalne borbe i došle opet na površinu i komplicirale se sasma suvišno s crkvenopolitičkim problemima zagorčavajući borbu još i više, nego dosada. Pogotovo bi bilo nezgodno, da Flamanci uzmognu agitirati s činjenicom, da valonska Belgija oduzimlje Crkvi onu slobodu, koju im evo bliska Holandija, od koje su se oni odcijepili, daje. Ne treba naime zaboraviti, da je kulturna djelatnost u flamanskom smislu u velikom dijelu klera. Već danas niži kler u nekim dijelovima Belgije suzbija poznavanje francuskog jezika iz pastoralnih razloga, pošto neznanje tog jezika čuva njihovu pastvu od nemoralne literature, koja na flamanskom jeziku postoji u znatno manjoj mjeri. Takvo stanje nužno dovodi do toga, da kler voli čak i frontizam od opće obveze bilinguizma, koja bi u izvjesnim krajevima tvorila ozbiljnu pogibelj

*** U Belgiji postoje dvije struje. Katolici imaju katoličku stranku (89 zastupnika), a i flamski frontisti su katolici (9 zastupnika). Protivni katolicima su socijalisti (83 zastupnika) i liberali (24 zastupnika). Na vladi je koalicija katolika i liberala.

za čistoću vjere i ćudoreda. Baš školsko pitanje otvoreno po valonskoj parlamentarnoj većini moglo bi toliko zaoštriti situaciju, da bi čak i Episkopatu, koji je uvijek u nacijonalnim borbama igrao moderatorsku ulogu bilo nemoguće i dalje ostati nepristranim, odnosno zadržati niži kler od skrajnosti, koje kao da bi bilo umjesne baš iz pastoralnih obzira. Već danas je položaj Episkopata u Flandriji dosta težak baš radi toga, jer mnogi katolički inače krugovi odbijaju uvođenje katoličke akcije u Belgiji kao institucije navodno valonskog porijetla, unatoč toga što ju biskupi forsiraju posve opravdano, dočim opet Valoni uporno tvrde da je flamanski nacijonalni pokret osuđen onim odlukama hijerarhije, koje su uperene protiv rušitelja jedinstvenog katoličkog kulturnog fronta u crkvenopolitičkim pitanjima i protiv rušitelja državnog integriteta Belgije. Dakako, da te tvrdnje vrijede samo za frontističke ekstremiste.

Uostalom flamanski problem imade i svoju socijalnu stranu. Poznato je, da je flamanski jezik bio jezik dvora u Bruxellesu nesamo za burgundske kuće (to se razumije), nego i za Karla V., koji je taj jezik volio, i za Filipa II. i za njegovih namjesnika, a osobito u vrijeme Alberta i Izabele. No sticajem prilika je baš austrijska uprava u XVIII. vijeku bila pozvana, da valonizira upravu i sudstvo favoriziranjem francuskog jezika u službenom saobraćaju kao i favoriziranju valoniziranog plemstva. Još čudnovatije je to, da je uslijed ondašnje mode francuski jezik postao jezik visoke buržoazije i aristokracije u tolikoj mjeri, da se sama flamanska buržoazija i aristokracija valonizirala i da je kao takva ušla u XIX. vijek i u novu sasma nezavisnu Belgiju. Pod cenzitarnim izbornim zakonima održala se prevlast tih klasa u flamanskim krajevima dosta dugo i time zapriječila otvaranje jezičnog pitanja, koje je bilo poznato programu katoličke stranke već 1861. no već prije rata je linguistički problem postao toliko važan, da je kralj Albert već 1913. bez uspjeha tražio stvaranje flamanskog univerziteta u Gandu od svojeg katoličkog ministarstva. Uopće se mora istaći, da su kralj Albert kao i kraljica Elizabeta posve ispravno razumjeli domašaj flamanskog problema i da su obojica stekli žive simpatije čak i separatističkih frontista time što u Flandriji nikada ne govore drukčije nego flamanski.

Poratni flamanski pokret se postavio na demokratsku i naprednu socijalnu bazu. Tako na izborima flamanski katolici ne nose lica, koja im odredi vodstvo katoličke stranke kao u Valoniji, nego ona lica, koja prema svojoj proporcijonalnoj jakosti odrede staleške organizacije, tako da su pripadnici aristokracije i visoke buzroazije praktički isključeni iz parlamentarnog predstavništva Flama. Takav različit način izbora tumači činjenicu da Valoni daju većinu zastupnika katoličke konzervativne stranke, a Flamanci većinu demokratskih.

Kako se češće u javnosti pojavilo u posljednje doba pitanje, koji raison d' etre imade belgijska državna individualnost, odgovor na to pitanje je dan sa više strana. Katolici su postavili tezu da će Valonija najbolje privući katoličku flamansku većinu na to, da bude državotvorna tako, da dokaže Flamancima kako valonska katolička manjina samo s flamanskog katoličkom većinom može da ostvari onu katoličku Belgiju, koja će i jednima i drugima biti domovinom vjerske slobode.

Takova bi orijentacija belgijskih katolika u nacijonalnim pitanjima mogla doprinijeti i do toga, da dođe do kulturnog zbližena Holandeza i Belgijanaca, jer su, kako je poznato njihovi međusobni odnosi gotovo nikakvi i to baš iz nacijonalnih razloga. Unatoč renomiranju velikonizozemskih nacijonalista sigurno je, da flamanski iredentizam ne može naići već iz gospodarskih uzroka na simpatičan prijem u Holandiji, jer konkurencija Antwerpena i Rotterdama u istoj

državi bila bi nepodnosiva. Ali baš zato bi trebalo naći unatoč drugih sitnijih političkih divergencija bazu za saradnju katolika obiju država, koja je pronađena između Belgijanaca i Luksemburžana, premda je notorno, da Luksemburg vrlo neprijazno podnosi carinsku uniju, koju mu je nametnuo s Belgijom Versailleski mir i premda baš katolička stranka najžešće protiv toga rogobori. Baš katolici bi mogli biti pozvani, da stvore opet atmosferu katoličke velike Nizozemske u današnjoj političkoj diferenciranosti, koja bi bolje od nekadanjeg političkog urekenja ovih pokrajina u srednjem vijeku vodila računa, kako o njihovim osebujnostima. tako i njihovim različitim interesima, no u kojima svima organizovani katolici imaju u politici odlučnu riječ i moraju i u svojoj vanjskoj politici pokazati onu konstruktivnost, koju su pokazali u unutarnjoj politici svih triju država. E.

NOSTALGIJA

PRIJATELJIMA MOJE MLADOSTI

U SUTONU...

SUTON blijed i šutljiv, kao zima hladan...
Ah, a tamo dolje
na Jadranu mojem, on je drag ko mladost — — —!

Vidim :
Zadnjim žarom Sunce oblilo sve gore,
sve cjeliva redom i polako tone... tone...
u Jadransko More,
a večernja zvona slatko zvone... zvone...

Sunce moje drago, samo časkom stani,
mjesto mene cjeluj drage rodne žale ;
poljubi mi milo Jadran — vale,
zagrli mi onu svetu zemlju, zemlju svoju — Zemlju Sunca!
Pozdravi mi, ja te molim, srca mog milinje,
more moje sinje...!

Njima, mjesto mene, šapni,
da u suton kasni silno čeznem za njim,
jer da cijelim žićem njih ja volim... volim...
I kapljicu melema kani
na srca meni najdražih bića mladosti bijele ;
pozdravi, reci, da u tuđini kroz dane i noći
mislim na njihova srca i oči,
i da ću opet, u raskošju tvojega bola i sreće
k njima, na Jadransko More, doći... doći...

VINKO NIKOLIĆ (ZAGREB)

CU-CUJ

JUNACI LOPTE

IV. POGLAVLJE

Pito i njegova tetka. — Pato u očevim hlačama. — Žandarov Čako. — Plačna historija Ćikova djetinjstva. — Glava kao drednot. — Ćukova ustrpljvost i nepravda kozlinarske djece. — Savezništvo Žabe i njegovog malog brata. —

PITO JE svakako bio jedan od najsamostalnijih članova potajno osnovanog sportskog kluba »Žeravice« u dičnoj Kozlini. Dugo se njegova samostalnost i osebujnost gledanja na sva pitanja dnevnog života izgrađivala, a to se ima u prvom redu zahvaliti očevom odsustvu, koji je otputovao u Ameriku, kad je Pitu bilo 18 mjeseci i kad je bio dobio već malog brata, pa se njemu nije više posvećivalo dovoljno pažnje. Majka mu je bila jedna od onih žena, koje su vodile gospodarstvo, zimi obrezale lozu, u proljeće polijevale ozelenjele vinograde modrom galicom, pod jesen otrgala grožđe i slila vino u bačve te konačno pokupila masline, samljela ih i slila ulje u pilo. Pa onda opet sve iznova. Ono što je imala slobodnog vremena, to je izvoljela pokloniti mlađem Pitovom bratu, a Pito je bio prepušten na milost i nemilost svoje visoke i koštunjave tetke, koja je ostarila, a, kako je pričala voljela je ostati na svom vlastitom ognjištu, nego se udati za četvoricu prosaca, za koje su se udale neke njezine prijateljice (o tome Pitova tetka zna tako zgodno pričati s izvjesnim užitkom), koje, u pustoj oholosti zbog svoje ljepote i lucemjerske pojave dotičnih prosaca, nisu vidjele dalje od nosa i utopile se za vazda udajom za te nesretnike. Ona bi se vazda znala naljutiti, kad bi joj pritom njezine subesjednice znale reći, kako to, da su dotične njezine prijateljice potpuno sretne s tim nitkovima i da se čude, zašto se nije za njih udala. To bi uvijek rekle s izvjesnom zluradošću, kao da ne vjeruju, da ih je ona odbila. Kad se neka susjeda usudila izreći to mišljenje, ona se s njom tako temeljito posvadila, da je uspjela posvaditi s njom i Pitovu majku i sve članove svoje porodice sa članovima porodice dotične susjede. Nadalje se 40 dana nakon te svađe hvalila po susjedstvu, kako je dotičnu susjedu (Kuga je umorila! — govorila bi Pitova tetka sva jarosna svaki put, kad bi je spomenula) tužila sudu, što pak nije bila istina (i što je nažalost znalo cijelo susjedstvo). Poslije 40 dana je napadno ušutila i više nije govorila o tužbi, ali je otad, ima tome šest punih godina, prekinula s dotičnom susjedom sve diplomatske odnose i živila s njom u pravom indirektnom ratnom stanju. Pito nikako nije mogao shvatiti, kako to, da njegova majka nema brkova, a njegova ih suhonjava tetka ima, pa se to, na veliko zaprepaštenje svoje rođene tetke usudio zapitati glavom nju samu. Tetka je na to uhvatila jednu suhu granu i zatrčala se za njim, ali Pita ne bi bile uhvatile ni vile, a kamo li tetka usidjelica, jer se brže bolje uspeo kao mačak na kuću. Na to se tetka sva očajna rasplakala, a Pito ju je sav ganut pobožno gledao s kuće, ne shvaćajući u čemu je njegova krivnja, svijestan sigurnosti svoga položaja, i raskajano je slušao, kako njegova tetka kune svoj udes i crnu nezahvalnost, a osim toga ju je po prvi put

čuo, kako se kaje, što se nije udala za jednog od ona četiri prosca, makar su i razbojnici, ali da ni s njima ne bi doživila ovako crni dan drske nezahvalnosti. Svakako je činjenica, da je Pito, iako ga je tetka zapravo odgojila, strogo čuvao prema njoj svoju samostalnost. Kad bi tetka rekla bijelo, on bi rekao crno. Kad bi tetka smjestila koji panj u jedan kut dvorišta, on bi ga premjestio u drugi, ako bi tetka milovala mačku, on bi je ošinuo, a kad bi je tjerala iz kuće ,on bi je smjestio sebi u krilo i gladio je s toliko nježnosti, da je tjerao tetku u bijes. Ipak je postojalo između Pita i njegove tetke savezništvo prema vani. Kad bi koje dijete izmlatilo Pita njegova bi tetka uzbunila cijelu Kozlinu, a barem je trideset puta napravila tužbu na općinu protiv dječaka, koji bi izmlatili Pita. Čak je jednog dana došla u župnika i zamolila ga, da reče koju s oltara protiv zločeste kozlinarske djece, koja su, kako se po svemu čini, naumila ubiti njezinoga nećaka Pita, a to sve zato, što mu je otac u Americi, pa nema tko da ga brani. Isto je tako Pito gađao kamenjima sve one susjede, kojima se njegova tetka posvadila. Pito je inače bio jake konstrukcije, pa se sa svima rado tukao i uvijek je redovito istukao djecu s kojom se tukao, ali takve bi slučajeve Pitova tetka redovito mudro previdila i rekla bi, kad bi joj se došli potužiti na Pita roditelji izmlaćenih dječaka, da joj je te dječje svađe dosta i previše ; djeca su djeca, Bože moj ; i neka je za Boga puste na miru.

Pito je ipak od sve junačke sedmorice bio najtiši. Njegov je otac također bio u Americi, pa je njega odgajala njegova baka, koja je spadala među najskladnije i najpobožnije stare žene u Kozlini i koja je svaki dan išla na sv. Misu unatoč svojoj starosti i žestokom reumatizmu. Najdraže mu je bilo da drži ruke u džepu, da nakrivi glavu i zazviždi po koju pučku popijevku. Bio je nježne konstrukcije, poslušan unuk svoje bake. On je prvi od svojih sudrugova, koji je još u prvi razred pučke škole išao došao u dugim hlačama. Ne smeta ništa, što su to bile hlače njegova oca, koji je još onda bio u Americi. Njegova je baka tim hlačama samo potkratila nogavice, a nije smatrala potrebnim da dira u širinu hlača, pa tako su te dvije nogavice imale dva različita izgleda. Jedan su izgled imale kad je Poto hodao ili trčao, a drugi kad je Poto stajao na mjestu. U prvom slučaju su izgledale ko dva najveća zvona na župskoj crkvi sv. Vlaha, biskupa i mučenika, svemogućeg zaštitnika slavne varoši Kozline, i to kad se sav bijesan objesi za njih najstariji sin zvonara, inače momak, koji je svoj bijes i ljutinu ispoljavao na zvonima tako, da su svaki dan o podne stanovnici slavne Kozline znali, da li je najstariji zvonarev sin dobre ili zle volje i prema tome bi bili dnevno izvješćivani o situaciji u zvonarevoj kući. U drugom slučaju bi Poto izgledao kao da i nije u hlačama nego u ženskoj suknjici, koja se u velikim naborima spušta od pasa sve do okrpljenih cipelica. Jedamput su se dva njegova sudruga u školi okladila, da bi u Potove hlače mogla stati sva slama sa dva jutra zasijana pšenicom; jedan je bio za to, a drugi protiv. Ipak je onaj, koji je to ustvrdio, povukao tu tvrdnju, kad je vidio, kolika je uistinu količina slame na dva jutra zasijana pšenicom i mudro se izvukao, da on nije mislio slamu, nego prirod pšenice u zrnu, čime se onaj drugi složio. Njegove su hlače često služile za sakrivanje obijesne djece, koja bi ga stavila u sredinu i sakrivala se među prostrane nabore njegovih hlača (Poto je bio prilično visok). Ali to je sakrivanje dakako bilo nepotpuno, jer bi djeca, koja su se skrivala među nabore, samo uspjela sakriti lice i zastrijeti oči, dok bi im tijelo bilo potpuno vani. To ih ipak nije ni najmanje smetalo, da se čudom začude, kako ih je onaj dječak, koji je morao, prema igri, tražiti skrivene dječake, tako brzo otkrio, kad su prema svom dubokom uvjerenju bili dobro sakriveni. Kad mu se otac povratio iz Amerike, više nije nosio onako široke hlače, iz jednostavnog razloga, što je

već poodrastao, a osim toga je njegov ugled među djecom neobično porastao, tim više, što je Poto u svojoj mirnoći već dobro izučio ličilački zanat i bio ocu desna ruka, pa mu nikad nije nedostajao po koji dinar u džepu.

Ćako je bio prava protivnost Potu. On je bio bahat i ohol iz više razloga. U prvom redu mu je otac bio žandar, i on se smatrao stoga vrlo ponosnim, misleći, da je kudikamo slavnijega roda od bilo kojega Kozlinara, premda je stvarno bilo obratno istina, jer se prezimena obitelji kozlinarske djece spominju vrlo rano još u 15. vijeku, t. j. otkad datiraju matične knjige starodrevne župe Sv. Vlaha, biskupa i mučenika u Kozlini, dok je Ćakov otac zapravo tek pred kojih 25 godina dobio stalno prezime, jer su se u onim krajevima, u kojima žive ljudi inače protežirane armenske vjere, dotad mjesto stalnog prezimena nazivali po očevu imenu. Tako se pred 25 godina Ćakov otac, tada je imao tek kojih 18 godina, zvao Prokopije Josifović, po ocu Josifu, opštinskom kmetu, a onda je jednog dana došla komisija i naredila mu da se zove Prokopije Josifović Jovanović. Njegov otac nije bio baš loš čovjek, ali zato je Ćako uvijek mislio, kako se sva djeca moraju njega bojati, jer će ih inače prijaviti svom poštovanom ocu. Stoga je on išao uvijek visoka nosa oponašajući starije ljude i najveća mu je ambicija bila da može prisustvovati razgovorima starijih ljudi i ići sa dječacima 6—8 godina starijim od njega, zahtijevajući pritom dužno poštovanje prema svom žandarskom podrijetlu. Dakako da bi ga stariji dječaci trpili u svom društvu jedino u slučaju, ako bi ih mogao u čemu poslušati, ili ako bi im donio očeva duhana i poslastica iz kuhinje njegove majke poštovane gospođe žandarice i priznate švelje za odijela najmodernijeg tipa. Ona je uvijek s užitkom znala pozvati iz sela uglednije Kozlinarke, da im pokaže, kako ona zna prirediti gospodska jela, poslastice te slatkiše, tvrdo uvjerena pritom, da je potpuno suvišno pozvane susjede pogostiti pokazanim im krasotama, kad su se već očima napasle divota kuhinarske umjetnosti velepoštovane gospođe pandurice. Ona bi ih zatim s očima punih čežnje i sanja za netom viđenim jelima povela u sobu za primanje i pokazala svu stakleninu, koju je imala u kredenci, zatim sve nože, vilice i tanjure. Konačno bi ih vodila u spavaću sobu i pokazala pokućtvo, ormare, postelje, divan (što je zapravo bilo sasvim suvišno, jer su prigodom dolaska u Kozlinu, Kozlinarke to, još na kolima da ih gospođa žandarica ne vidi, sve to najsavjesnije pregledale) i svu rubeninu. Naročiti je njezin ponos bio šivaći stroj, za koji je tvrdila, da takav ima jedino još samo neka dama iz vrlo visokog društva u Beogradu, i kako su joj za taj stroj nudili ogromne svote novaca, ali ga ona nije htjela prodati, prvo stoga, što se nikako ne bi mogla rastaviti od tog odličnog stroja, jer se teško žena, dobra švelja, kao što je ona, namjeri na dobar šivaći stroj, a drugo što joj, Bogu hvala i Sv. Savi, nije potrebno da što prodaje, jer ona ima svega. Na koncu toga razgledanja bi uzdahnula, kako joj mnogo toga još nedostaje, i da Kozlinarke imaju štošta, što ona još nema s naročitim ciljem, da se dotična Kozlinarka, koja se nalazila kod nje u posjetima, požuri da je uvjeri, kako ona u svemu nadilazi Kozlinarke i kako se ne može nadiviti svemu, što je taj dan kod nje vidjela i da te ljepote ne će zaboraviti dok je živa. Eto u takvoj je porodici uzrastao Ćako, pak nije ni čudo, da je bio ohol. Kad bi dodijao (a on bi dodijavao tako često!) starijim dječacima, oni bi ga se jednostavno »trsili«, t. j. lijepo bi ga rukopipateljno uputili, da ih pusti na miru, unatoč svim grožnjama s auktoritetom njegovog svesilnog oca, tako da je Ćako ipak jednom shvatio, da se mora pomiriti sa sudbinom i družiti se sa svojim vršnjacima, s kojima je konačno išao u školu, ali je sa zaprepaštenjem opazio, da do njegovog dostojanstva i njegovog plemenitog žandarskog podrijetla nitko ništa ne drži.

I s tim se konačno Ćako pomirio, premda je morao mnogo šta gorko progutati i do sita se naplakati da ga nitko ne vidi.

Ćiko je bio niska rasta, ali borbena srca, smion i simpatičan, premda jedan od najsiromašnijih članova od cijenjene sedmorice članova Sportskog Kluba »Žeravice«. Otac mu je umro izvan Kozline u rodnom mjestu, koje je bilo kojih 100 kilometara udaljeno od Kozline. Tamo se i Ćiko rodio, pa je još kao vrlo malo dijete došao trbuhom za kruhom s majkom udovicom, tihom i začudo nejezičavom ženom. Majka mu je radljiva kao crv i išla na nadnicu iz kuće u kuću, a osobito za vrijeme rata, a onda je morala iz dana u dan, iz sedmice u sedmicu, iz godine u godinu ostavljati maloga Ćika sama po čitave dane, tek bi skoknula na podne doma i donijela mu što da pojede, a onda opet na posao. Čudna je stvar, da se Ćiko nikako nije mogao na to priviknuti, pa je uvijek plakao za majkom kao ljuta godina. Njegov je jutarnji i podnevni plač za majkom bilo nešto tako stalno i tako neizbježno kao i jutarnji i podnevni pozdrav Gospi s malim zvonom župne crkve Sv. Vlaha. Njegov je plač trajao godine, i tek je ponešto utihnuo, kad je počeo ići u školu. Onda su odjednom Kozlinari, u čijem je susjedstvu Ćiko stanovao opazili, da im nedostaje nešto i nastao je pravi duševni nemir, dok su ustanovili što im to ne dostaje — bio je to onaj uobičajeni Ćikov plač, koji je zapremao godinama osvojeno mjesto u duši poštovanog susjedstva i sad je to mjesto ostalo prazno. Na to su se Kozlinari priviknuli na drugu stvar. Sretali su svakog jutra i podneva Ćika, kako trči za svojom majkom, i više za njom, nekim slučajem tri nespretno rimovana stiha :

»Mati !
Nemoj mnogo ostati !
Brzo mi se vrati !«

I tad je morao po čitave dane čamiti sam u sobi i često bi ga rasplakana došle iz samilosti posjetiti žene iz susjedstva. Ali kasnije se on pustio od kraja te je, idući u školu, počeo izučavati postolarski zanat i nazvali su ga postolarskim šegrtom (majstor je redovito davao lekcije Ćiku, kako je šegrt jedna neizmjerno uništavna stvar i kako mora ropski služiti majstoru, a to Ćiku nije baš išlo u glavu, premda nije bio glup, što mogu posvjedočiti i učitelj i vjeroučitelj). Istini za volju, premda se eto radi i o Ćiku, moramo reći, da Ćiko nije bio pravi šegrt iz više razloga, od kojih je najglavniji taj, što je Ćiko redovito svako prije podne pohađao pučku školu. Ali je vječna osamljenost vrlo rano Ćiku naučila, da se u slučaju kakva sukoba nema na koga osloniti, prvo radi toga, što je doseljenik, pa nema ono more raznovrsnih rođaka, rođakinja, a drugo, što je jedino savezništvo, na koje bi se mogao pozvati, njegova majka, bilo na poslu izvan mjesta u polju ili gdje drugdje. Stoga je uvidio, prije nego druga djeca (njegova je samosvijest vrlo razvijena prema njegovoj dobi), da se mora uzdati isključivo u se i u svoje kljuse. On je bio od one rijetke djece, koja nisu plakala, kad bi se potukla i pri tom dobila batina, što je bilo vrlo čudno, kad se uzme u obzir Ćikova plačna historija iz najranijeg djetinjstva. Bio je virtuoz u obaranju protivnika, u podmetanju noge, a u slučaju sukoba bi uvijek, kao kakav drednot, glavu sagnuo, ispružio je naprijed i, premda su po njoj padali udarci kao kiša, udario bi protivnika glavom u trbuh tako žestoko, da bi ga skoro onesvijestio i onesposobio za borbu.

Ćuko je bio pak od svih najslabije konstrukcije, mršav i, moram reći istinu, premda Ćuko kao najslabiji uživa sve moje simpatije i kao čovjeka i kao auktora ovih skromnih rečenica, mršave vrlo mršave inteligencije, dakle siromašak i duhom i tijelom. Mora mu se priznati i pripisati u zaslugu, da je bio potpuno

svijestan svoje slabosti u svakom pogledu, pa je izabrao krepost ustrpljivosti kao najbolje sredstvo da zaštiti svoju malenkost. Nije zametao kavge ; uvijek je smatrao shodnim da se oprezno nađe izvan dosega bilo kakvih zapletaja. Ako bi ga njegovi jarosni sudrugovi istukli, bilo što su sami bili istučeni od svojih roditelja, starije braće ili starijih dječaka, bilo što su zbog bilo šta bili zle volje, on bi sve to mirno podnio, ako nije bilo previše, jer što je previše ne bi ni pas s maslom pojeo. Ali i on je znao reagirati i, radi užitka, koji bi čestoput i stariji dječaci te odrasli Kozlinari imali pri njegovom reagiranju, mnogo puta su ga (oh, samo zato, Bog im prostio !) njegovi sudrugovi izlemali i preko mjere, mnogo više, nego što je to kreposna Ćukova ustrpljivost mogla podnijeti. Tad bi se Ćuko digao sa zemlje i oprezno, nikomu ne govoreći ništa, došao do pred svoju kuću, pred kojom je rasla smokva i koja je stajala postrance na malo povišenom mjestu poput kakve tvrđave, povirio bi u kuću, da li mu je otac, ili majka kod kuće. Kad bi se uvjerio da jesu, onda bi doletio kao furija pod smokvu i stao bi bacati kamenje na čitavo društvo koje ga je izvoljelo ispremlatiti i psovao bi ih tako drskim riječima, da bi se svi zgranuli od čuda, je li to, za Boga, Ćuko ili ih to varaju rođene uši. To bi sve bilo tako i onda, kad bi se napadaj na Ćuka desio i na mjestu, koje nije bilo blizu Ćukove kuće, pa bilo to na sasvim protivnom dijelu slavne varošice Kozline, općine Kozline, sudskog kotara Oreba, političkog kotara, onda Korčule, a sad Dubrovnika, kako je to stajalo napisano na zadnjoj kući u mjestu, na jednoj limenoj ploči, koja je izvrsno služila za nišan kamenim hicima kozlinarske djece iz generacije u generaciju. Ćiko bi, sav ogorčen u duši (jer konačno i komarac ima žuči), reagirao na već izloženi način i onda, kad ga ne bi nitko slušao i kad nije nikoga bilo da sluša njegove gromke proteste. Bilo je i takvih bezdušnika, koji bi Ć ka izlemali najprije u onolikoj količini, koliko su smatrali da je dostatno bilo to zasluženo ili nezasluženo (u to ne ću ulaziti), a onda bi malo otpočinuli i unaprijed ga kaznili za one psovke, koje će naknadno izreći kad dođe doma pod smokvu. Jednom je neki kozlinarski drznik, dok još Ćukova reakcija nije bila tako popularna u Kozlini, znajući, da su Ćukovi roditelji pošli u polje po poslu, izmlatio iz čista mira siromašnog Ćuka i pustio ga zatim da ga temeljito ispsuje ispod smokve. Onda se na veliko Ćukovo zaprepaštenje stao trkom približavati stubama do Ćukove kuće. Ćuko je pobjegao prema kući zovući očajno oca i majku, ali mu se nitko nije odazivao. Tad je dotični drznik uhvatio Ćuka ponovno i u vlastitoj ga njegovoj rođenoj kući sramotno izmlatio ni kriva ni dužna. Otad datira jedna mjera Ćukove opreznosti više, jer se, prilikom kasnijih reakcija, Ćuko uvijek pobrine da vidi, da li mu se otac i mati nalaze kod kuće.

Žaba je imao sve preduvjete da se razvije u stopostotnog dobričinu. Zaslužuje posebno poštovanje svih poštovanih čitatelja ovih redaka, jer je bio najsiromašniji od sve kozlinarske djece, a da se i ne govori da je bio najsiromašniji član sportskog kluba »Žeravice«. Mnogo, vrlo mnogo kozlinarske djece je bilo gladno za vrijeme rata, ali iza rata nije kozlinarskoj djeci nedostajalo bar kruha ; njoj je dapače kruh bio sasvim obična stvar. O, kako je i poslije rata imao Žaba sasvim drugačiji pojam o kruhu nego sva ostala kozlinarska djeca! On je valjda od sve kozlinarske djece bio jedini, koji je u svoj dubini znao shvatiti riječi : »Kruh naš svagdanji, daj nam danas...«, koje je molio usrdno svaki dan u Očenašu. On je cijenio kruh, on je ljubio kruh, on je znao što znači kruh, jer ga je bio gladan, jer bi često bio bez njega progonjen bolom siromaštva. O, kako su dani bez kruha bili česti, kako česti !

Žaba je bio veget rijanac i to iz razloga, što se hranio isključivo slabo začinjenim zeljem. Ono je istina, d je on bio vegetarijanac iz jednostavne činje-

nice, što nije jeo mesa, a razlog tomu nije teško pogoditi, jer je njegova majka bila slaba i vrlo siromašna. Ipak je Žaba rastao iz dana u dan u širinu i visinu, i mnogo bolje izgledao od Ćaka, koji je svaki dan jeo meso, osim petka (u petak se u Kozlini nije moglo kupiti mesa) i razne poslastice. Bio je bujna izrasta, upravo se na njemu vidilo, da Bog voli siromahe, i da su Božje simpatije na strani siromaha, samo ako to zaslužuju.

Žaba je imao brata, koji je od njega bio mlađi bar 4 godine, ali je bio slaba uzrasta, doduše žustar na jeziku, kao da mu je Pitova tetka u rodu, ali, barem tjelesno, tuga i nevolja. Nije bilo braće među kozlinarskom djecom, koja su se tako vruće voljela kao Žaba i njegov mlađi brat. Premda je među njima bila velika razlika u godinama (4 godine više ili manje za dječju dob ipak znači !) Žaba se nije ni s kim družio nego s mlađim bratom. Kad nisu imali drugoga posla zagrlio bi Žaba mlađega brata jednom rukom oko vrata, a drugu bi stavio u džep, pa bi zajedno onako on visok, kako ga je Gospodin Bog stvorio, a brat mu malen, pošli u skitnju po Kozlini.

Žaba je bio dobričina i nije se rado tukao, ali je prihvaćao borbu, kad bi bio izazvan. U toj bi borbi učestvovao i mlađi Žabin brat dakako s najvećim duševnim intezitetom i redovito nije fizički intervenirao, osobito ne, kad bi Žaba bio u povoljnijem položaju od svoga protivnika. Ali, kad bi vidio da mu je brat u opasnosti, skočio bi kao izvan sebe i bacao na bratova protivnika sve do čega bi došao. Nije se žacao bacati, uz opće zgražanje prisutnih, na bratova suparnika ni kamenje teško nekoliko kilograma. Ovako su se često obranili. Žaba i njegov brat i od jačih napadača. Drzoviti su dječaci i te kako računali, na ovo savezništvo i pazili su da po mogućnosti ne diraju ni u Žabu ni u njegovog brata.

Žaba je imao manu, da je na tabanima noge imao često razne čirove ili druge svakovrsne rane. To mu je kao igraču sportskog kluba »Žeravice« mnogo smetalo pri nogometnim igrama jer nisu mogli na njega stalno računati.*

IVO LENDIĆ

---

* Poštovani će mi čitatelji oprostiti što ovaj put nije izmarširao portret Cu-Cuja. I ove sam portrete i onako morao radi ograničenog prostora skratiti. Portret Cu-Cuja čeka povoljnije prilike da bude objelodanjen, a i portreti će Pota, Ćaka, Ćuka, Ćika i Žabe u tom hipotetskom slučaju izaći zaokruženiji i nešto opsežniji. (Op. pisca.)

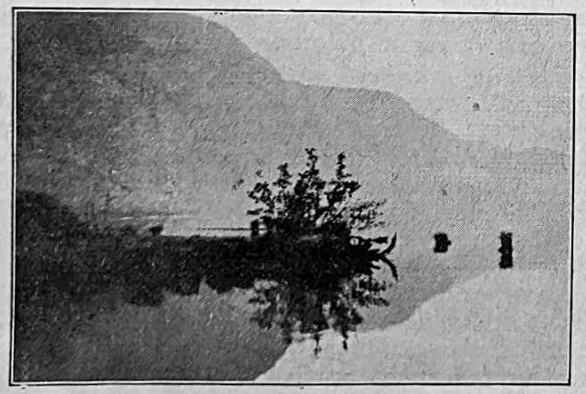

JUTARNJE MAGLE NA BOHINJU
(*Foto K. M.*)

ORKESTAR SPLITSKE GRUPE PODMLATKA APOSTOLATA SV. ĆIRILA I METODA

NAŠI SPLIĆANI

POSLIJE DRUGOVA iz Dubrovnika, Zagreba i Visokog donosimo i jednu grupu organizovanog Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva iz Splita i to samo orkestar, tamošnje grupe Podmlatka Apostolata sv. Ćirila i Metoda. Slika čitave grupe, koja je inače vrlo brojna nije uspjela. Naime slike su snimane u »vlastitoj režiji«, pa je to i razumljivo.

Ali svejedno ovu grupu dobro reprezentira i njezin orkestar, jer već mnogo znači, kad jedno srednjoškolsko društvo može sastaviti ovako brojni orkestar (a još treba istaknuti ono što meni javljaju drugovi iz Splita da »dvojica fale«).

Podmladak Apostolata sv. Ćirila i Metodija u Splitu nasljednik je starih tradicija organizacija splitskog Katoličkog đaštva. Poslije kratke pauze pred nekoliko godina društvo je ponovno oživjelo i pod vodstvom vlč. Don Nika M a t u l i ć a, katehete na klasičnoj gimnaziji društvo je iz dana u dan napredovalo. Drugovi koji su posjetili naš plitvički tečaj sigurno se sjećaju, da je splitska grupa učesnika bila jedna od najbrojnijih i da je izvještaj drugova iz Splita bio najdulji, ali, bome, i najsadržajniji. Dosta je spomenuti, da naši Splićani imaju četiri sekcije (socijalnu, literarnu, muzičko-pjevačku i diletantsku), koje vrlo dobro rade.

Drugovi iz socijalne sekcije održali su na Plitvicama dva referata. Iz literarne sekcije uredništvo »Luči« dobiva stalno suradnju. Ostaje dvije sekcije priredile su ove godine vrlo uspjele priredbe. U pohvalu drugovima iz Splita moramo kazati, da oni spadaju među najmarljivije širitelje i pretplatnike »Luči« i »Krijesa« i da uza sav veliki rad paze, da se sav taj rad bazira na čvrstom temelju dubokog unutarnjeg života. U tu svrhu već je jedna grupa obavila zatvorene Duhovne vježbe, pa i ostalim drugovima preporučujemo, da se ugledaju u njihov primjer.

Sve u svemu, čitav naš katolički đački pokret očekuje mnogo od naših drugova iz Splita, koji sada svoju marljivost i svoje oduševljenje u obilnoj mjeri daju svome društvu, ali se pouzdano nadamo, da će oni, kad dođu na naše zagrebačko sveučilište, umjeti svoje zanose i svoju realnost prenijeti na čitav pokret Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva i dati svježih sila našoj đačkoj centrali.

FEUILLETON

NAŠ FERIJALNI TEČAJ U SENJU

ŽENSKI FERIJALNI TEČAJ U SENJU

11. — 16. *SRPNJA* 1932.

Malo okasno donosimo ovaj izvještaj. Da je izvještaj zakasnio nije kriv nitko. Ili, ako baš moramo navesti uzrok zakašnjenja, kažimo da ga je skrivila brižljivost naše vrijedne srednjoškolske sekretarice gđice A. Blažević, koja je taj svoj izvještaj toliko gladila i dotjerivala i na koncu se još i skanjivala da ga preda uredništvu, a sve iz puste bojazni, da još nije onako tačna, vjerna i iscrpljiva slika tečaja, u koji su ženske odbornice naše Lige uložile toliko požrtvovnosti, truda i ljubavi. Ovaj izvještaj o tome najbolje svjedoči. Dug i sadržajan tečaj u Senju (čitav tjedan!) donio nam je i dug izvještaj, koji je tako zanimljiv, da se uredništvo ne usuđuje poslužiti se svojim pravom i — skratiti ga. Zato ga »Luč« donosi u cjelini, u dva nastavka, uz toplu preporuku ne samo čitateljicama, nego u prvom redu baš vrijednoj gg. čitateljima »Luči«, koji će se preko njega najbolje upoznati sa problemima hrvatskog katoličkog ženskog pokreta.

*

Senj je po sebi intimno prijatno mjesto, a nama su susretljivošću Hrvatskog Katoličkog Narodnog Saveza, a napose još preč. gospode Usmiania, Dra Blaževića, Dra Golika i vlč. Vidasa stvoreni posebno svi preduvjeti, da se osjećamo ugodno i da ambijenat bude posve prikladan za rad na tečaju.

Sve nas je u Senju susretalo kao domaću čeljad, pa smo se i mi osjećale na svome terenu i zato nam se rad odvijao naravno, lako — kao neka dužnost na koju smo navikle, koja nam je, tako reći, svakidanja, na pravome mjestu i draga. Ovo usko lagodno osjećanje bilo je pojačano time, što smo bile gotovo bez seniora, a pred kojima se često ustručavamo da izađemo posve slobodno, sa svim svojim pitanjima i težnjama, iz obzira da su te naše stvari presišne i dosadne izgrađenim i pametnim ljudima. Bili su doduše uvijek prisutni gospodin Dr Blažević i gđa Dr M. Ljubić; ali je gospodin Dr pokazao toliku strpljivost, da se ženski svijet poslužio punom »slobodom misli i govora«, a Dr Mariju Ljubić već sve mi poznamo s naših tečajeva kao veoma pametnu stariju sestru, koju njezin temperamenat približuje i najmlađim od nas.

Nešto kasnije stigao je među nas i poštovani o. dr Sibe Budrović — uza sve poštovanje koje ga ide — toliko nam je bliz i naš, da nas nije nimalo smeo ni skučio, kao ni gdsp. prof. Tijan, koji nas je češće posjetio, a i inače nam bio pri ruci. U ovaj poštovani krug auktoriteta spadaju: gđa Hilda Nikšić iz Gospića i gđa Marijana Krile iz Dubrovnika — redovita pratnja grupama iz ovih mjesta — koje nam naravno također nisu nimalo sapinjale slobode.

Iz programa tečaja kao i iz raspoloženja učesnica kao da je izbijao stalni prizvuk »neću da moji dani proteku mračni.« (I. Poljak).

Snažni puls ovog svijesnog htijenja osjećao se u svakom predavanju, u svakom pa i najjednostavnijem referatu, a poglavito u razigranom interesu, kojim su učesnice pratile razlaganja i iznosile svoja pitanja i mišljenja. Same stvari o kojima se govorilo vrlo su obične. Kako da se odredimo u životu, na što da se odlučimo, čime, ukratko, da ispunimo život — sve samo svakidanja pitanja, ali i odlučna za svakoga, za nas katolike napose. Mi se odlučujemo za rješenje (tih pitanja) prema najvrednijim kriterijima: slava Božja, dobro vlastite duše i dobro bližnjega, po kojima jednako vrednujemo efekat svoga djelovanja i djelovanje samo. Ti uzvišeni motivi života i djelovanja i kriteriji vrednovanja daju najveću ozbiljnost svim tim pitanjima, te pustu i dosadnu možda svakidašnjicu pretvaraju u oduševljene, blagdanske dane poslovanja na Njivi Gospodnjoj.

Mnogima je čudno, što mi — ženski dio katoličkog pokreta — »otkrivamo«, »stvaramo« tolike probleme obzirom na ženu, kad je zakon Božji tako jasan i glasan — te sv. Pismo daje posve jasan odgovor na sva pitanja njezinog određenja i položaja u svijetu, sve je tu zauvijek fiksirano, pa nema više što da se traži i kaže. Svakome je međutim jasno, da su ovi prigovori samo onako površno nabačeni. Kad se ne bi radilo o drugom, nego samo o posebnim putevima i problemima kojima je nužno i uvijek isprepleten život jedne zasebne jedinice kao što je ženska jedinica, (a da i ne govorimo o specifičnim problemima svakog pojedinog u razmjeru njegovih naravnih dispozicija i prilika u koje je stavljen), mi bi imale pravo na svoju specifičnu ideologiju u okviru cjelokupne ideologije katoličkog pokreta. Novo doba nam je međutim nametnulo specijalne probleme, prema kojima se još nikako nismo mogle stalno odrediti. Mi se nužno bavimo feminističkim pitanjima, ali smo daleko od toga da se skalupimo pod šablonu površno shvaćenog, katkad i revolucionarnog feminizma; da se smatramo nekim feminističkim sektarcima, sa superiornim uvjerenjem o ženi, pa da zamačemo neplodnu bitku za kojekakve prazne parole.

U prvom se redu obraćamo na sebe same, na zbiljske i teške probleme, koje nam nameću naše doba i prilike, a koji zadiru u najintimnije naše biće.

Feminističko pitanje izgleda mnogima riješeno time, što su ženi otvoreni putevi u sve škole, u sva zvanja, ali baš odatle izlaze mnogi problemi, koji, kako se već dosta naglašuje, ne zadiru samo u život žene, nego i u strukturu društvenog života uopće.

Mi smo ponesene valom čitavog socijalnog poretka, ali to ne znači, da je ovako posve ispravno i da se samo osjećamo ugodno — obratno, što se nas samih tiče, osjećamo na sebi i u sebi silne trzavice, rastrganost i nesigurnost. Osjećamo svu težinu jedne ovako nagle evolucije, bolje revolucije stvari i prilika, s kojom nije nikako išla paralelno akomodacija naravi i davnih tradicija, kojima je narav žene naprosto prožeta. Možda je poteškoća samo u tome a možda je pogreška u principu.

Mi, katoličke žene moramo stvar svakako veoma ozbiljno, najozbiljnije shvatiti i nastojati, da je čim ispravnije, čim istinitije proniknemo. Moramo da uz bilo koju cijenu dođemo do sigurnijih čišćih puteva, pa možda se odreći i onoga, zašto se je mnogo borilo. Moramo omjeriti teren prema svojim osobinama, da se ne dogodi, da mnoge latentne energije ostanu neiskorišćene, a da se s druge strane s malo uspjeha, a s mnogo muke naprežemo na području, koje nije specifično naše. Sva su ta pitanja međutim skopčana i sa socijalnim pitanjem uopće, pa se ne možemo jednim mahom odrediti za riješenje, koje bi nas žene teoretski zadovoljilo. Zasada žene moramo bar nastojati, da u današnjim prilikama tražimo mjesto gdje ćemo moći da dademo mogući maximum.

Po svemu nije čudno, što se još krećemo gotovo samo u ličnim problemima i ne prelazimo odlučno na područje širokog apostolata u užem smislu, prema koncepcijama katoličkog pokreta.

Ovo je ponešto izvan programa izvještaja, ali je, mislimo, bilo potrebno, jer nam najbliži stavljaju u ovom pogledu poneke netočne zamjerke.

Evo u kratkim crtama tok tečaja:

Rad smo započinjale sv. misom, koju je služio vlč. g. Dr Blažević. U eksortama je razlagao ljepim i prijemljivim načinom ideju lajičkog apostolata, obazirući se posebno na forme ženskog apostolata i osvjetljujući svoje razlaganje uzornim portretima, ponajviše starozavjetnih žena. Odmah je prvog dana četica učesnica improvizirala pjevanje na koru, a kod poznatijih je pjesama prihvaćala zdušno čitava družina.

Otvorenju tečaja prisustvovao je prečasni gosp. Vidas, kao zamjenik presvijetlog biskupa senjskog i toplo nam preporučio ideale našega pokreta. Pretsjedala je domagojka Marica Benzia.

Prvi dan ujutro imale smo predavanje vlč. Jesiha

ORIJENTACIJA SAVREMENE KRŠĆANSKE ŽENE I DJEVOJKE«.

Odsutnoga g. referenta zamijenio je u svemu Dr Blažević. Današnje žensko pitanje u svim svojim specijalnim ograncima ovisi o gledištu na ženu obzirom na svjetovnu nazor. Tri su glavna sistema sadašnjice koja rješavaju žensko pitanje sa stanovišta svjetovnog nazora u svim njegovim ograncima: liberalizam, komunizam i kršćanstvo.

Liberalizam i komunizam sa svojim principima ruše temeljne vjerske i moralne zakone, pa i neke temeljne zakone same ženine naravi, zato katolička žena ne može primiti njihova riješenja ženskog pitanja, iako imaju neke zasluge za njezinu emancipaciju.

Za katolikinju mora biti jasno i stalno i bez diskusija, da je žensko pitanje u prvom redu vjersko pitanje i da se ne smije rješavati bez svijetla vjere. (To pitanje svojim korijenjem tako duboko zadire u život čovječji, da o njemu ovise najveći interesi i naravi čovječanstva i Boga.) »Istina će vas osloboditi — a ja sam put, istina i život«, tu je putokaz za katoličku ženu i djevojku, tu je garancija za ispravno shvatanje i pravi život.

Vlč. gosp. predavač detaljno razgrađuje tvrdnju, da su principi zdrava razuma i Bogom objavljene nauke pa dogme katoličke Crkve temelj, na kome treba da katolička žena gradi zgradu svoje ličnosti, svoga života, svoga djelovanja.

Zdrava i ispravna emancipacija žene počinje pojavom kršćanstva. Po sakramentu ženidbe i po nauci kršćanskoj o uzvišenosti djevičanstva udareni su temelji pravednom i normalnom položaju žene. Katolička crkva je još osim toga vazda potpomagala žensku obrazovanost i zdrave težnje ženske emancipacije.

(Prve obrazovane žene bile su katoličke svetice prve ženske škole bile su škole katoličkih redovnica).

Iz svega razlaganja izlazi da katolička djevojka može s veseljem i ponosom da se zanese za ideale kršćanskog nazora o ženi, da s potpunim povjerenjem prihvati zaista superiorne principe katoličke nauke o zadaći žene i da sigurna prihvati ruku Majke Crkve, koja će je povesti ne na stranputicu i lutanje, već u plodan i bujan život.

Poslije predavanja živo se nastavilo o ovom pitanju, napose o uzrocima nezrelih shvaćanja i nedoličnog postupanja sa ženom.

Napose su se učesnice mnogo zaustavile na komunizmu, specijalno na problemu kolektivizacije. Naročito su se interesirale za neke ogranke kolektivnog života, kao što su kolektivni odgoj, prehrana i slično; kako ih komunizam zamišlja ili ostvaruje; koliko su u vezi s njihovim principijelnim stavom; mogu li se prihvatiti u jednom drugom idejnom sistemu kao što je n. pr. kršćanski.

Drugoga dana u jutro gđa Dr Vojvoda održala je predavanje:

GRUPA UČESNICA ŽENSKOG TEČAJA

ŽENA KAO LIJEČNICA.

Kako nije bilo stručnjaka za ostala važnija zvanja, predavačica se u opširnom uvodu obazrela općenito i na ostala akademska zvanja žene i na rad žene u čistoj nauci. Dosljedno zamisli cjelokupnog programa — nadovezala je na izlaganje veleč. Jesiha i naročito razradila misao da i žena — kao razumni stvor Božji — u dužnosti i težnji da dostojno ispuni ovaj život treba da čim ispravnije upotrebi sredstva koja joj stoje na raspolaganje. Predavačica raspravlja o naravi žene, naročito obzirom na to koliko joj odgovaraju ili ne odgovaraju razna područja rada, koja su joj u najnovije vrijeme pristupačna. Do sada stoji činjenica, da žena ima mnogo više uspjeha na praktičnom, nego na teoretskom, spekulativnom polju.

Prelazi zatim na specijalnu temu svoga predavanja. Iznosi najprije koje sposobnosti zahtijeva to zvanje, a onda dokazuje kako ih žena posjeduje i kako već s uspjehom radi na svim područjima medicinske prakse; po svojoj naravi veoma je sklona socijalnoj medicini.

Katolička liječnica mora da je napose svijesna zadaće tješitelja i apostolata, koji joj se po naravi nameće uz dužnost tjelesne njege.

Pomoću prirođene osjećajnosti i smisla za takt može da upliva na duševno raspoloženje pacijenta i naročito da u kritičkim momentima na granici moći nauke bude najbliža pomoćnica svećenika.

Prema svemu liječničko zvanje pruža ozbiljan teren, da se ispune zahtjevi života ljubavi prema Bogu i bližnjemu, pa zato savjetuje katoličke učenice, koje osjećaju poziv za to zvanje, da mu se ozbiljno odazovu.

U debati se govorilo o uplivu kućnih liječnika na mentalitet čitavih familija, pa o utjecaju poluslužbenih liječničkih tvrdnja o mnogim pitanjima koja spadaju na moralku u kojih se dodiruje i medicinsđa znanost.

Dr Blažević razlaže kako bi bilo potrebno da se katolici liječnici tim pozabave, a Dr Marija Ljubić to potvrđuje iznoseći kako se medicini imputiraju kojekakve netačne tvrdnje i u ime higijene koješta brane ili preoručaju. Obzirom na raspravljanje gđe predavačice o sposobnostima žene, učenicama je napose zapelo oko o tvrdnju da žena ne pokazuje sposobnosti na polju teorije i nauke. Mnogima se čini, da su tu drugi razlozi, a ne naravna nesposobnost. To je pitanje povuklo za sobom i pitanje različitog odgoja i položaja u kući između dječaka i djevojčice.

Mnoge su ogorčene nametljivošću i preporencijom braće i drugova — i ta živa praksa ponešto buni pojmove o jednakosti, pravičnosti i granicama ženske emancipacije. — Tu smo zašle na drugi teren i to je konačno preteglo u debati. Postalo je preživahno — vidi se — radi se o glavi!

Trebalo je miriti one osjetljivo povriježene i dokazivati, da otporom i prepotencijom ne ćemo izraziti i afirmirati svoj jednako vrijedan individualitet.

Ako je koješta pogriješno u odgoju nove generacije, treba da to isprave.

Predsjednica, koja se i inače držala, vanredno imala je pune ruke posla.

UZ ČLANAK »SVIJETLI GROBOVI«. U 2. broju »Luči« u članku »Svijetli grobovi« bila je riječ i o grobu pok. dra Rudolfa Eckera. U tome broju smo donijeli prvu sliku toga, svima nama dragoga groba. Naknadno smo dobili i natpis sa ploče. Na ploči je napisano ovo:

200

†

DR. RUDOLF ECKERT

LST. INT. DES. K. U. K. I. R. NO 79

† 12 3 — 1915

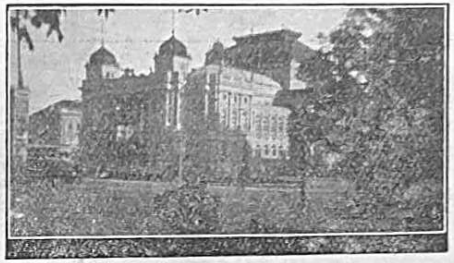

HRVATSKO KAZALIŠTE

DRAMSKA KRONIKA.

(B. CONNERS: MODERNA PEPELJUGA. — G. DELANCE: TEMPO. — B. JEFTIĆ: JUKIĆEVO ZNAMENJE. — M. MAETERLINCK: SESTRA BEATRICE. — PRIKAZANJE OD PORODA JEZUSOVA. — D. S. FINŽGAR: DIVJI LOVEC. — ČOVJEK (JEDERMANN.)

Kao i vdećina evropskih kazališta i našekazalište svaki mjesec donosi barem po jednu komediju, koja ima, većinom, jedino svojstvo, da puni kuću. I »Moderna pepeljuga« američkog komediografa Barry Connersa, koja obrađuje u literaturi poznat motiv »pepeljuge«, zapostavljanje kćerke, pripadu u tu grupu, premda ima posve malo sarkazma u prikazivanju američkog društva. »Pepeljugu« je igrala gđa E. Dragman vrlo uvjerljivo i poletno, te malo pomalo konkurira dosada nenadmašivoj Babićki. Redatelj g. Nučić dao je čitavoj predstavi sretan tempo i ogođaj, koji nije, kao obično, prelazio granice prirodnosti.

Druga takova komedija je »Tempo« od Francuza Georgesa Delance-a, u kojoj prikazuje podvige pustolova Lancy, koji se predstavi kao vojvoda i pod tom krinkom uspije predobiti američkog bogataša Randsou, da ga namjesti za šefa reklame. Lancy-a je uvjerljivo prikazao g. Kukić, a Američanina Randsona g. Grković. Redatelj g. Strozzi je sretno uočio mogućnosti, da i naši glumci govore s engleskim akcentom i izgovorom, kada to zahtjeva sama uloga. G. Grković je to vrlo dobro izveo i »dočarao« nam svojim stasom, maskom i, ovaj put, glasom, odnosno izgovorom 100% Američanina.

Poslije domaćeg »Zeca« iznijela je uprava drame kao službenu proslavu Ilirskog pokreta dramsku kroniku »Fra Jukićevo Znamenje« dramaturga sarajevskog kazališta B. Jevtića. G. Jevtić uspio je u sedam slika iznijeti glavne momente života poznatog bosanskog Ilirca fra Jukića, koga je Omer-paša prognao u Carigrad. Kasnije se fra Jukić vratio u Bosnu, ali je morao bježati u Đakovo i ondje umre. Iako je g. Jevtić pravoslavni, ipak je život franjevaca vrlo vjerno iznesen, a i fra Jukić prikazan kao pravi fratar, koji je iznad svega pokorava starješinama. Fra Jukića je igrao g. Afrić odlično, a i ostali glumci bili su na visini. Redatelj g. K. Mesarić nije, kraj dobrog djela punog scenskih efekata, imao težak posao. Tek je šteta, što Omer-pašu nije igrao mjesto inače u glumi odličnog g. Nučića netko drugi koji znade bolje štokavski naglasak i izgovor.

Šteta, što je niz dobro i solidno iznesenih djela ove sezone poremećen lošom izvedbom »Sestre Beatrice«, mirakla Maurice Maeterlincka. Motiv djela je vrlo mnogo obrađivan, prikazuje sudbinu s Beatrice, koju dok ona pobjegne sa kraljevićem, zamjenjuje Majka Božja koja je sašla sa oltara. Kada se ona vrati poslije dvadeset i pet godina sve se sestre čude, da se kroz noć postarala. Ona ih uzalud pokušava uvjeriti, da je zgriješila, i ispripovijedi im svoj život. Sestre dakako, drže njezino pričanje za buncanje i ona ne spoznavši milosti umire. Kako se vidi iz ovog kratkog sadržaja, mirakl je nemotiviran, a samom neuspjehu pridonijela je rastrgana režija g. Batušića i loše igranje glumica, koje kao da nemaju smisla za stilizaciju i skupnu igru. S. Beatrice i Majku Božju igrala je gđa Podgorska ne baš s uspjehom.

Pred sam Božić iznijela je drama prikazanje »Od poroda Jezusova«, koje je do nedavna bilo pripisivano Držiću. To je najbolje naše crkveno prikazanje, a odlikuje se vrlo harmoničnom i zbitom radnjom, koja ima sve elemente dubrovačke drame XVI. stoljeća. Dubrovačkim pastirima javi anđeo, da se rodio Spasitelj. Oni pošalju Šišmana po darove i zatim se spreme u Betlehem. Dok se oni spremaju prolaze i sv. Tri Kralja. U Betlehemu daruju Isusa i čitav zbor zapjeva »Narodil nam se...« Glazbenu pratnju napisao je po motivima naših najstarijih božićnih pjesama g. Antun Dobronić. Redatelj g. Ka Mesarić, koji je dao vrlo stiliziranu predstavu, punu dinamike i ravnoteže, imao je dobrog pomagača u scenografu g. prof. Lj. Babiću i našem dramskom i opernom osoblju. Nažalost nismo dočekali reprize, koja bi bez sumnje dala odličan prihod.

Zagrebački Slovenci priredili su proslavu 60-godišnjice svog velikog pisca F. S. Finžgara, prikazavši poznati Finžgarev »narodni igrokaz s petjem (pjevanjem)« »Divji lovec«. Djelo izneseno na slovenskom jeziku pružilo je zagrebačkoj kazališnoj publici originalni slovenski »štimung« koji je tek kadkada bio pokvaren lošim naglaskom glumaca-štokavaca. Redatelj g. Nučić, koji je ujedno igrao naslovnu ulogu, dao je odličnu predstavu, a mnogi članovi zagrebačke drame i opere inače rodom Slovenci, dali su odličnu skupnu igru. Osobito su se isticali gđe Podgorska, Radmanović, B. Nučić, te gg. Šimenc, Zorman, Hladić, Tepavec, Grković i Laurenčić, od kojih su trojica posljednjih iako štokavci, vrlo dobro svladali jezik. Publika je prisutnog autora pljeskom prisilila da se pojavi i usmeno zahvali.

Marljivi kazališni dobrovoljci iznijeli su »Čovjeka« (Jedermanna) u preradbi Hofmannsthala, a u prijevodu dr M. Bogdanovića. Izvedba je u neku ruku bila javni generalni pokus,

jer »dobroe ljci« kanpvoo uzoru salzburških igara izvesti »Čovjeka« pod vedrim nebom pred zagrebačkom crkvom sv. Ksavera. I kraj ovog poluslužbenog nastupa »dobrovoljci« su pokazali, da marljivo rade i napreduju. »Čovjeka« je režirao duša »dobrovoljaca« g. A. Freudenreich i ponovno dokazao, da je iz dinastije Freudenreich. Njegova igra čovjeka, koji se mora spremiti da ostavi sve svoje bogatstvo i da ode »kud za vazda gre se«, ostavljen od svih drugova i prijatelja, a tek ispraćen svojim dobrim djelima i vjerom, bila je do u sitnice izrađena. Smrt je igrao vrlo dobro J. Korner, poznat po svojim pjesmama u »Luči« i drugim našim revijama, a ostali su sa mnogo razumijevanja odigrali sve svoje uloge. G. Freudenteich je uspio uz pomoć glazbenog dijela g. R. Matza, dati čitavoj izvedbi naš specifični »štimung«, tako, da će djelo izvedeno pod vedrim nebom pred širokom i nekazališnom publikom ostati duboki utisak.

KREŠIMIR MLAČ

*

OPERNA KRONIKA.

(PUCCINI : ČEDO ZAPADA.)

»Čedo zapada« je plod Puccinijevog kasnijeg stvaranja, što je uzrokom da je ta opera po vrijednosti prilično daleko od najboljih Puccinijevih djela. Puccini je volio surove, filmske i napete sadržaje svojih libretta, kakve danas nalazimo u onim pripovijetkama koje se prodaju po dinar svezak. No Puccini ju su ovakvi sadržaji najviše konvenirali, njegova se muzika takovim sadržajima najlaglje prilagođivala. Puccini je lovac na efekte, ali i majstor scene.

U »Čedu zapada« se može to najbolje vidjeti. Vrlo napet sadržaj : Kopači zlata, njihove tučnjave, pucnjava, vješanje, konji u trku na pozornici, oluja, kartanje za život čovjeka itd. Sve je to Puccini znao popratiti muzikom koja vanredno karakterizira gotovo filmsku radnju na plozornici. Muzika je bez velike invencioznosti, pa vrlo podsjeća na »La Boheme«. »Toscu«, »Turandot« i »Butterfly«. No posve osebujna, radinirana instrumentacija, orkestralna kolorističa i vrlo vješto napisane, na način verizma, bravurozne pjevačke arije, dokaz su velikog Puccinijevog znanja. On nije veliki kompozitor, ali je stvorio svoj posebni, puccinijevski stil, koji se i danas još velikoj većini publike sviđa.

Dirigent g. Lovro Matačić, koji je djelo i uvježbao postigao je potpun umjetnički uspjeh. Svladao je velikom muzikalnom spremom mnoge kompliciranosti Puccinijeve partiture i odlično uvježbao pjevače i orkestar.

Uspjehu opere pridonijeli su dakako mnogo i naši ponajbolji solisti, gđa Zinka Vilfan-Kunc, g. Drago Hržić i g. Mario Šimenc svojom velikom kulturom grla i glumom. I zbor, kao i ostale manje uloge bile su na pravoj visini, tako da se može reći, da je izvedba toga djela bila na istom stepenu kao i ostale operne izvedbe ove sezone.

B. KRAUS

ANKETA

ŠTO »MISLITE O NAŠOJ SREDNJOJ ŠKOLI«? Davno me zanima pitanje srednje škole, današnjih njezinih nedostataka, te korisnih i potrebnijh reforama, koje bi trebalo poduzeti ukoliko to traže potrebe i prilike suvremenog života i dobe. Zato me se lijepo dojmio predlog jednog vrijednog našeg seniora, po zanimanju srednjoškolskog profesora, kojega je predložio uredništvu »Luči«, a po kojem bi on otvorio u njenim stupcima jednu anketu o srednjoj školi uopće i s osobitim obzirom na naše prilike. Ne znam zbog kojih razloga nije ta anketa ni do danas počela, premda je to neophodno potreba. Zato su napisani ovi retci, a ne zbog nekakve »gerberomanije«, koja se počela širiti, a, nažalost, i u našim listovima, pa bilo to i u beletrističkom obliku. Još me više na to potaknuo članak »Problem srednje škole i intelektualne omladine«, koji je izišao u prvom broju novopokrenutog časopisa »Savremena stvarnost«, kojeg je naknadno zabranilo državno tužiloštvo u Zagrebu. U spomenutom se članku nabacilo pitanje srednje škole i pokušalo ga se riješiti na potpuno krivim osnovima. Bolje i točnije rečeno: udarilo se sa svim mogućim i nemogućim na današnju srednju školu, a da se nijesu iznijeli pravi uzroci njene krize, a još su manje iznesene ozbiljne smjernice za obnovu i reformu srednje škole. Osobito je napadnut nastavni program škole »starog građanskog društva«, koje »određuje cilj svojoj školi«. Današnji sistem srednje škole, a i nastavni program nijesu idealni, ali što bi htjele »Suvremena stvarnost« da se reformira?

Po njima povijest treba predavati i učiti u svijetlu »modernijeg (?) materijalističkog shvatanja historije«, u filosofiji treba gojiti »dijalektički materijalizam«, u fizici Einsteinove teorije relativnost ima biti početak i svršetak svega, a književnost se ima sastojati u čitanju i proučavanju Kischa, Renna, Bechera i drugih (spomenuti su samo njemački pisci, jer se govori o srednjim školama u Njemačkoj), a tako bi imalo biti i s ostalim predmetima.

Koliko navedeno može biti ispravno, to nije predmet ni svrha ovih redaka već je njihov cilj, kako smo već spomenuli, da pokrenu u našoj »Luči« potrebitu i korisnu anketu o srednjoj školi. Materijala za to ima i previše. Svak može slobodno iznijeti svoje mišljenje i pri tom neka nastoji biti što kraći i stvarniji.

MATURANT IZ DUBROVNIKA

OPASKA UREDNIŠTVA. Donosimo ovaj poziv druga iz Dubrovnika i stavljamo na raspolaganje stupce »Luči« svima onima, koji žele pisati o tome problemu. U ovoj rubrici donijet ćemo i osvrt g. prof. Petra Grgeca na knjigu »Učenik Gerber je svršio«, jer taj osvrt upravo kao da je pisan za ovakovu anketu.

Svakako će biti zanimljivo, na ovaj način utvrditi, koliko đaci razmišljaju o školi, koja ispunja najveći dio njihovih dana.

ĐAČKI SVIJET

NEŠTO O PRIVATNOJ LEKTIRI SREDNJOŠKOLACA.

Prinukan sam, da ovdje iznesem nešto o načinu odgajanja omladine u školama, odnosno činjenicu, koja se događa već godinama, da nije nigdje bila komentirana.

Možda nije zgodno, da baš ja još đak, to iznosim, ali pošto ljubim istinu iznad svega mislim, da će ova riječ biti ispravno shvaćena.

Prelazim odmah na stvar. Radi se naime o Matavuljevom »Bakonji fra Brne« koji danas služi kao »corpus delicti« napadajima na naše svećenstvo (osobito samostane). Ne ću ulaziti u sitnice pa nadugo i naširoko govoriti o »najboljem romanu cele srpske književnosti«, već ću samo navesti par važnijih primjera. Uzmimo samo način na koji prikazuje Matavulj svoje junake! ? Stil njegov opet ima u sebi nešto osebujno, kao da je »blagopočivšim« Sarajlijom u rodu. Matavulj hoće da u samom početku romana »nategne« čitaoca na smijeh, te siplje onu golemu čitulju imena samo za jednog čovjeka, a mi znamo dobro, da je osobito na selu običaj da čovjeka zovu čim kraće, i da nitko nema u svom imenu više od tri riječi. Zato Matavulj bezuvjetno prelazi granicu koju dopušta »sloboda pjesništva«, i što nosi u istinu nemoguću stvar. Dalje u opisivanju samostana iznosi isto tako apsolutno nemoguće stvari. Mi koji znamo kakav red vlada po samostanima, i kad nam je poznato kako žive fratri u njima, zgražamo se nad onakovim opisom samostanskog života. Znademo da su i svećenici ljudi, pa da ih ima svakojake forme, ali kako nam prikazuje fra Brnu, usprkos svega čini nam se to nemoguće i jasno vidimo najprostiji način izrugivanja svećenstva. Onaj događaj s Pjevalicom — neka ide bez komentara. Najbolje da ga čitalac sam komentira. Osobito nam upada u oči »obilnost Matavuljevih dijaloga, koji roman čine svježim i vedrim«. Ta ista obilnost ide nam koji puta već na živce, jer se pisac gubi u beskonačnim razgovorima i skreće sa svog predmeta opisivanja.

Eto takova se knjiga u školi d e t a l j n o (upozoravam d e t a l j n o) proučava, a učenici moraju da izbace o njoj nekoliko stalnih fraza iz Skerlićeve »Srpske književnosti« (knjiga kojom se služi na školama, no koju zapravo ne bi smjeli udžbenikom nazvati). Završavam citirajući nekoliko fraza, koje se traže od đaka (koji još mora da izradi sve »komične momente« iz navedene knjige) : »Matavulj je dao u Bakonji fra Brne tip sveštenika, kakovih nalazimo mnogo po Dalmaciji. On je napisao svoju knjigu tačno prema utiscima, koje je dobio promatrajući njihov život. Matavulj s ovom knjigom potpuno je dokazao da spada u skupinu naših najboljih realista.«

Mi, koji znamo koliko su dobra našem narodu učinili redovi, a osobito franjevački, ne možemo se dosta načuditi tom prisilnom naučavanju i širenju laži.

Zašto se ne bi posvetila pažnja Matavuljevim »Crnogorskim običajima« i drugim manjim pripovijetkama, koje su mnogo rđavije štivo od tog romana ?

N. M.

STUDENTICE NA HRVATSKOM SVEUČILIŠTU U ZAGREBU. Broj žena u svim zvanjima sve više raste, a po tome važna uloga žene u javnom životu postaje sve jasnija i evidentnija, pa je to jedna od bitnih karakteristika današnjeg vremena. Da li je to ujedno i zdrava pojava, druga je stvar, o kojoj ne možemo ovdje govoriti.

Kratka će nam statistika najbolje pokazati kako je rastao broj hrvatskih sveučilištarka. Bilo je upisanih u :

škol.	god.	1919/20	u svemu	229	slušačica
»	»	1920/21	»	302	»
»	»	1921/22	»	269	»
»	»	1922/23	»	329	»
»	»	1923/24	»	429	»
»	»	1924/25	»	448	»
»	»	1925/26	»	467	»
»	»	1926/27	»	535	»
»	»	1927/28	»	658	»
»	»	1928/29	»	792	»
»	»	1929/30	»	811	»
»	»	1930/31	»	778	»
»	»	1931/32	»	886	»

Stalan i jak porast razabiramo na filozofskom fakultetu, gdje studentice sačinjavaju većinu (94, 119, 122, 140, 233, 269, 233, 299, 388, 467, 417, 497 i 570) i na pravnom (17, 21, 23, 41, 30, 44, 52, 73, 97, 106, 121, 85 i 126). Porast vidimo i na farmaciji (inače je to posebni odsjek filozofskog fakulteta, ali mi ga ovdje donosimo odvojeno). Od školske godine 1919/20 do 1922/23 bilo je na farmaciji upisano po 25 slušačica. U daljnjim godinama broj raste : 45, 41, 95, 82, 97, 135, 196, a u 1930/31 počinje padati, tad na 104, do 1931/32 na 78 slušačica. Na medicini je najveći broj ženskih bio 133 (škol. g. 1920/21), onda pada (1929/30 samo 53), a sad neznatno opet raste (57 i 74).

Na gospodarskom fakultetu nalazimo odmah iza rata 2 slušačice, 1920/21 ima ih 4, a onda slijede druge godine sa 5, 2, 4, 4, 1, 1, (1927/28 i 1928/29 nijedna), 5, 7 i 14. Zanimivo je da se na šumarski, tehnički i veterinarski fakultet nije upisala nijedna ženska prije 1925/26. Te i slijedeće godine upisano ih je na tehnici 8 a zatim slijedi 16, 18, 15, 25 i 24. God. 1926/27 susrećemo prvu studenticu veterine, a slijede zatim 3, 3, 4, 3 i 6. Na šumarskom fakultetu je dosad bila upisana samo jedna ženska, i to škol. god. 1926/27, ali je i ta kasnije prešla na koji drugi fakultet ili je napustila studije, jer o njoj nemamo dalje spomena. Tako su ženske zastupane na svim fakultetima hrvatskog sveučilišta.

Usve je dosad pohađalo naše sveučilište 6933 slušačica.

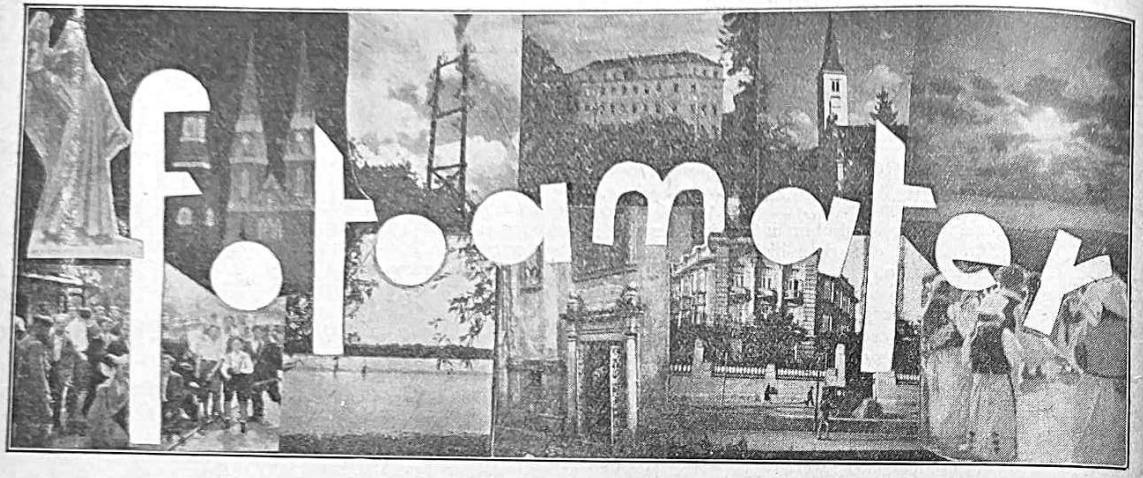

KAKO ĆEMO SAMI SAGRADITI APARAT ZA POVEĆAVANJE?

Znam cijenjeni čitatelju, da si već mnogi puta poželio, da Ti ova rubrika našeg lista da nešto, što ne možeš naći ni u jednom cjeniku fototrgovina, ni u jednoj uputi za fotografiranje. I evo, mislim, da će Ti ovaj članak dobro doći.

Mnogi puta si želio, da imaš skupi (i za naš džep i u ovoj krizi) preskupi aparat za povećavanje. Evo ti načina pa ga možeš sam vrlo jeftino načiniti. Princip povećavanja je vrlo jednostavan. Prema sl. 1. razlikujemo kod povećavanja u glavnom negativ *N*, koji se povećaje, objektiv *O* i povećanu kopiju na osjetljivom papiru *P*. Omjer razmaka *N—O* naprama *O—P* određuje žarišna daljina upotrebljenoga objektiva i željena veličina povećavanja. Uopće vrijede ove formule:

$$E_1 = f\,(V+1)$$

$$E = \frac{E_1}{V}$$

U obim formulama znači E_1 udaljenost *O—P*, a *E* udaljenost *N—O*. Mjesto *f* uvrsti se žarišna daljina objektiva (većinom označena na okviru objektiva), a mjesto *V* željeni smjer povećanja.

Na pr. želimo povećati sa negativa 6.5×9 cm na 13×18 cm, a objektiv na žarišnu daljinu 12 cm, onda će E_1 biti $E_1 = 12\,(2+1) = 36$ cm (2 u zagradi dobijemo, ako 13×18 razdijelimo sa 6.5×9!), a $E = \frac{36}{2} = 18$ cm. Taj smjer uzet ćemo i mi za aparat.

Aparat za povećavanje sastoji se u glavnom iz dviju različitih kutija (I i II), koje su međusobno tako povezane, da u njih ne ide svjetlo i da se manja u veću može uvlačiti i izvlačiti. Veća kutija II načini se prema kaseti. Kasetu načinimo iz okvira za kopiranje slika 13×18. Na prednju stranu okvira priljepomo ž l i j e b (njem. Falzleisten). Kada se žljeb dobro prilijepio uz okvir, a ljepilo posušilo ostružemo (»ohoblamo«) okvir, tako, da je širok 160 cm, a dug 215 cm. U žljeb stavimo pokrov od daščice, koji će kasnije, (ako Ti stvar »uspije«), pokrivati otvor okvira za kopiranje. Na jednoj strani (vidi sliku) pričvrsti usku daščicu, čija je unutrašnja strana obučena baršunom (samtom). Taj baršun spriječit će ulazak nepoželjnog svijetla kod uporabe (kada izvučeš pokrivač papira). Ta kaseta služit će Ti za osjetljivi papir i mutno staklo (»Mattscheibe«) na kojem ćeš pregledati oštrinu slike. Kaseta će se umetnuti između dva okvira *b* i *b*1, načinjenih iz 10 mm debelog, a 20 mm širokog drva tvrdog. Okviri su toliko međusobno udaljeni, koliko je debela kaseta. Okvire ćeš prilijepiti (ili pričvrstiti na stražnji dio kutije II. K u t i j a II. je 390 mm duga, a 160 mm široka i 215 mm visoka. Nju ćemo načiniti iz četiri 5 mm debelih daščica tvrdog drveta (»Sperrholzplqtten«). Od toga su dvije 390 mm duge i 222 mm široke, a dvije 390 mm duge i 160 mm široke. Na prednjem otvoru kutije II pričvrstimo daščicu a (215 mm dugu, 160 mm široku i 10 mm debelu), koja ima prema slici 3. otvor 96×66 mm veličine. Taj otvor uokvirimo s obje strane sa 15 mm širokim, a 10 mm debelim daščicama. Taj obrub sa unutarnje strane (vidi sliku) presvučemo crnim baršunom (samtom).

Kutija I je 220 mm duga, načinjena iz 5 mm debelih daščica tvrdog drva. Ona mora biti tako velika, da se može slobodno turati u otvor (presvučen baršunom) kutije II. Daščica *c* — s uloženim objektivom — učvrsti se u unutrašnjosti kutije I, 35 mm od ruba. Sada treba još načiniti okvir *d* (za negativ) iz 15 mm široke i 5 mm debele daščice, te napravu, koja će držati negativ. Tu napravu (sl. 4.) čine dvije gumene vrpce, koje su sa malenom kukicom *K* na gornjoj i donjoj vanjskoj strani kutije I pričvršćene. Na kraju gumene vrpce pričvršćene su kuke, načinjene iz žice, koje (vidi sliku) čvrsto pritiskuju negativ na okvir *(d)* i tako ga drže. Unutrašnjost aparata treba pocrniti crnim lakom (Mattlack), a vanjski, ako Ti ostane štogod para, bilo kakovom bojom. Dakako, da može ostati i neoličena.

Nadam se, da ćeš se svim marom baciti na izrađivanje ovog aparata za povećavanje, a ako ne znaš to učiniti bez praktičnih naputaka, strpi se kojih mjesec dana, jer ću slijedeći put opisati kako i gdje možeš nabaviti potrebni materijal i alat.

M

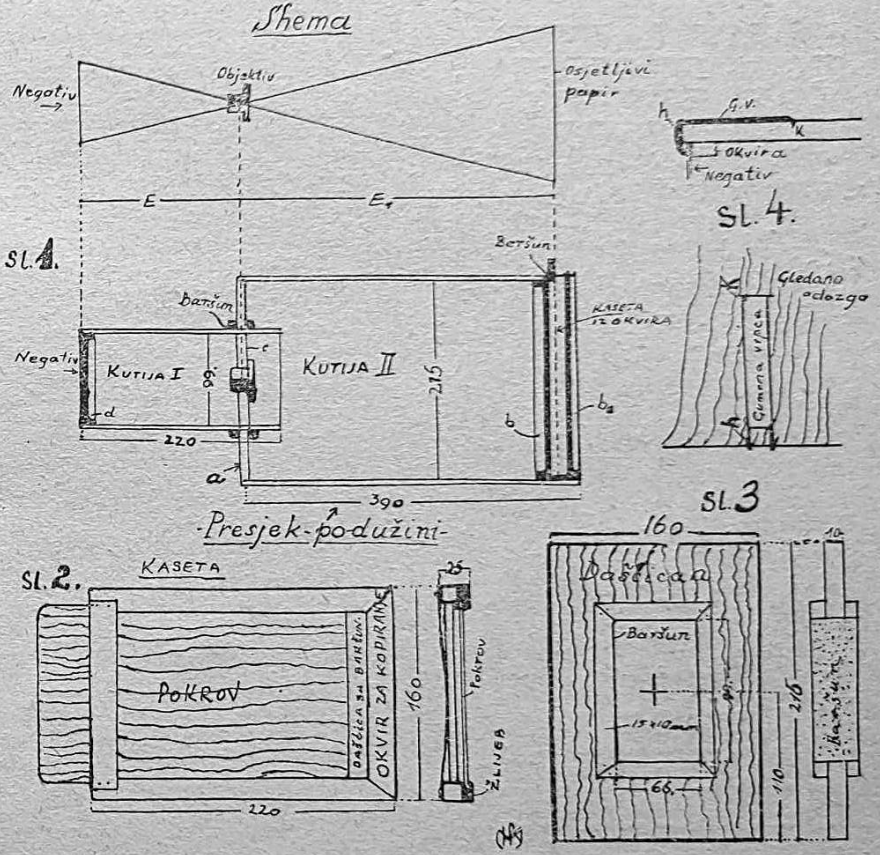

PROLJETNE OLUJE Napisao: **Dr T. TOTH**

Neodoljivo privlačiva knjiga i do sada najbolje obrađeno seksualno pitanje kod mladića. Sretan mladić, koji je pročita. Knjiga je i po svojoj vanjskoj opremi vanredno uspjela. — Broširana stoji Din 24·- uvezana Din 34·- — Razašilje pouzećem ili za unaprijed doznačeni novac: »KNJIŽARA NARODNE PROSVJETE« Zagreb, Kaptol 29

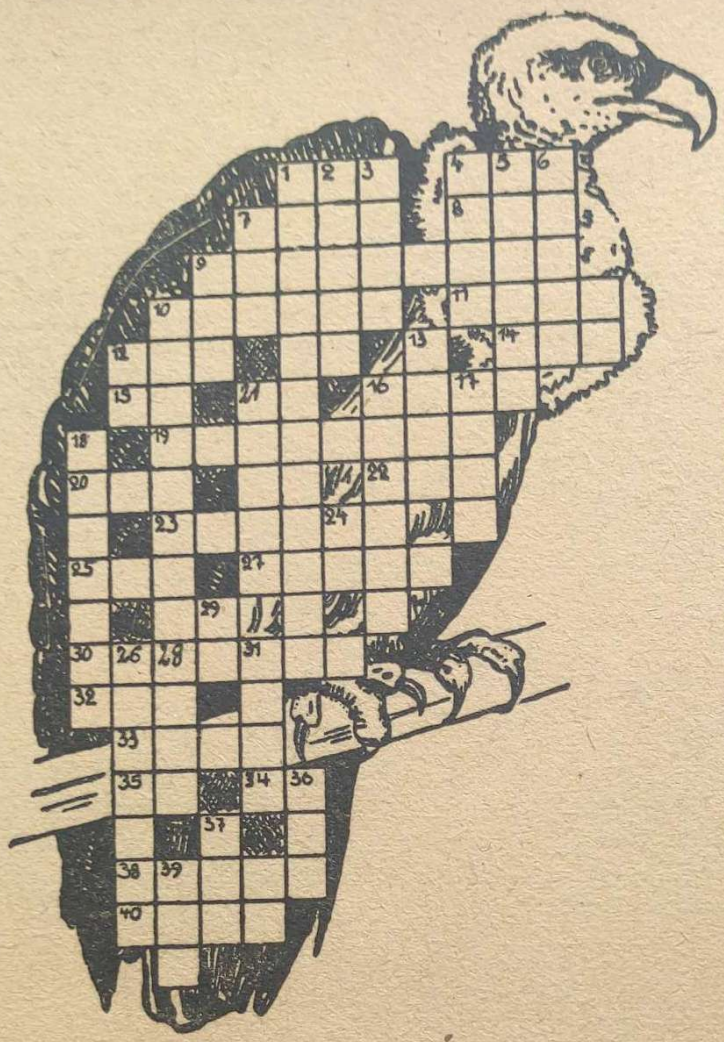

ZAGONETKE

VODORAVNO: 1. Rimska božica 4. Pjesnička vrsta (gen.). 7. Latinski »lađa« (obr. ablativ). 8. Godišnje slavlje (obr.). 9. Predaja (tuđ.) 10. Planina. 11. Batina (obr.). 12. Oblik gl. piti. 14. Zamjenica. 15. Evropski pritok. 21. Talij. zamj. 16. Ima stablo. 19. Govori svećenik na misi. 20. Rijeka. 22. Ima ovo ptica. 23. Besmislica (tuđ.). 25. Talijanski kraj (obr.). 27. Država u Africi. 30. Novacić = t. 32. Zrak (Francuski). 33. Podaci (tuđ.). 35. Nota (obr.). 34. Zamjenica (obr.). 38. Vremenski razmak. 40. Grad u Evropi.

OKOMITO: 1. Hrvatski pjesnik. 2. Izum. 3. Azijska zemlja. 4. Grčka tragedija. 5. Promjena na tjelesima. 6. Žensko ime. 7. Grad u Tirolu. 9. Pok. zamjenica. 10. Bioskop. 12. Grčko slovo. 13. Njiva. 21. Porez (tuđ.). 16. Hrvatski medaljer. 18. Računstvo (tuđ.). 29. Kratica. 26. Vrst sira. 31. Gora. 32. Imaju volovi. 33. Svadba.

POPUNJALJKA.

Složio Marojević, Osijek.

I.

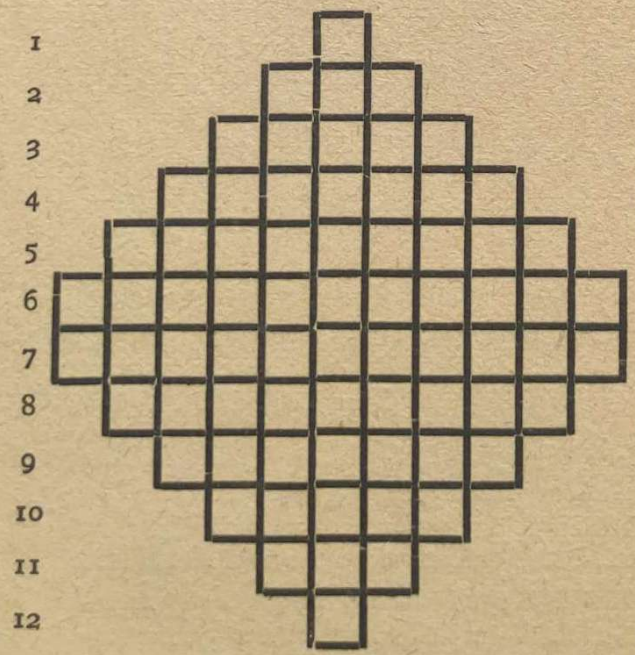

II.

1. Vokal. 2. Vrsta vrbe. 3. Bilje. 4. Bara. 5. Dohvatiti. 6. Pridjev od vrlo sitnog dijela materije. 7. Splahnjenje. 8. Rasplodište bilja (gen.). 9. Oboriti (sinonim). 10. Žensko ime. 11. Naš otok. 12. Konsonent. I—II. Ime velikog dubrovačkog pjesnika.

SLOVČANI REBUSI.

Mastanjević Zv. Osijek.

1.

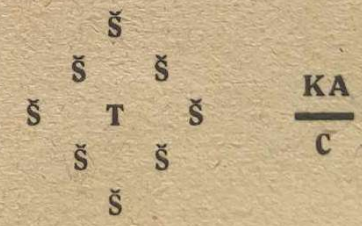

2.

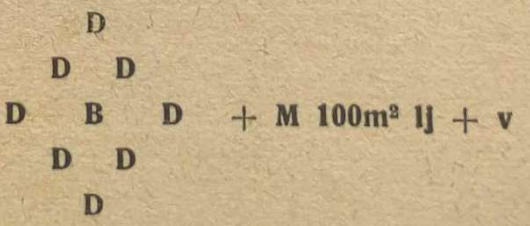

*

Sa N je afrička rijeka znana
Sa T je životinja sovana
Sa V je svinja neka
Sa D je ruska rijeka.

*

RIJEŠENJA IZ PROŠLOG BROJA! »*Konjićev skok*«: Iz pjesme »Smrt Petra Svačića« od Augusta Šenoe. — *Kriptogram*: Sretan Božić i Novu Godinu želi uredništvo »Krijesa«. — *Slovčani rebusi*: Kukuruz; kupus.